26՝՝ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 7054 — 19 ՄԱՐՏ 1909 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՐԷՊ ԻՒԼ, ԷՎԼԷԼ 1327 — 1 Avril 1909 — 26me année — N. 7054

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.
» » վեցամսեայ 45 »
Դուրսի համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

10 ՓԱՐԱ — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت قلعه‌سی

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՒ ՈՉ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Անցիւնատակ ժամանակներէ է վեր մեր կառավարութիւնը միևնոյն քաղաքականութեանը հետեւած է. երբ մասնաւոր բարեկարգութիւն մը հարկը ծագած է, պատասխանած է թէ ընդհանուր բարեկարգութիւն պիտի ընէ և ոչ մասնաւոր: Հետեւանքն այն եղած է որ մասնաւորն ալ երեսի վրայ մնացած է, ընդհանուրն ալ, զի այն որ քիչը չի կրնար գործադրել, չատն աւելի դժուարաւ կրնայ իրականացնել:

Այս քաղաքականութեան նոր կիրառութիւն մըն ալ կը տեսնուի այս անգամ Հայաստանի բարեկարգութեան խնդրին առթիւ, զոր դարձեալ իր մասնաւոր հանգամանքէն հանելով՝ ընդհանուր ձեւի մը վերածելու ճիգ կը թափուի անշուշտ այն ոգիին և զգացման թելադրութեամբը որով սաղմ դրած, կազմակերպուած և դարաւոր կեանք տեսած է այդ քաղաքականութիւնը:

Առոր համար է անա որ Խորհրդարանական Ցանձնաժողովը որոշած է փոխանակ միայն Հայաստան Քննիչ Ցանձնաժողով մը ղրկելու, այդպիսի հինգ Ցանձնաժողովներ ղրկել բոլոր Անատոլը:

Առաջին տեսութեամբ, հիանալի կ'երեւի այս որոշումը, զոր տարակոյս չունինք թէ Խորհրդարանը պիտի ընդունի և վաւերացնէ, զի փոխանակ մէկի հինգ Ցանձնաժողով և փոխանակ հայկական վեցեակ նահանգներուն՝ Ասիական Թուրքիոյ բոլոր նահանգներուն միանգամայն քննիչներ յատկացնել ինչ որ բարկի աւելի ընդարձակ բարեկարգութիւններ ընելու պիտի ծառայէ, կ'ըսէ ամէն ոք որ գործին արտաքին երեւոյթին միայն կը նայի: Բայց երբ դիտուի թէ չատ անգամ ընդհանուրը բարեկարգութեան հարցը առաջ մղելը մասնաւոր բարեկարգութիւնը խափանելու կամ յետաձգելու միայն կը ծառայէ, չուտով համոզում կը դոյանայ թէ հին, վաղեմի, սովորական ձգձգողական քաղաքականութիւնն է որ է գործ կը դրուի դարձեալ: Առոր համար է որ Խորհրդարանը մինչ մէկ կողմէ կը մերժէր Բեամիլ փաշայի դաշինքին ծրագիրը Հայաստան Քննիչ Ցանձնաժողով մը ղրկելու մասին, անա Անատոլքի հինգ Ցանձնաժողով միանգամայն ղրկելու ծրագիր կը պատրաստէ իր ներքին գործոց Ցանձնաժողովին ձեռքով, որուն վաւերացումն աներկայելի է:

Պիտի ըսէք թէ ինչ տարբերութիւն կայ այս երկու ծրագրերուն միջեւ, քանի որ երկուքն ալ կը տրամադրեն մեր հեռապնդած նպատակին (Հայաստանի բարեկարգութեան) գործադրութիւնը: Դիտցողին համար տարբերութիւն կայ և չատ մեծ: Առաջին ծրագրով Բեամիլ փաշայի դաշինքը կ'ընդունէր Հայաստանի մասնաւոր բարեկարգութեան պէտքը և դայն գոհացնել կ'ուզէր յատուկ Ցանձնաժողով մը ղրկելով, ըստ առաջարկութեան մեր Պատրիարքարանի պաշտօնական դիմումին: Երկրորդ ծրագրովը ի բաց կը թողուի Հայաստանի մասնաւոր բարեկարգութեան պէտքին ճանաչումը և դայն գոհացնելու արդարութեան հարկը, այլ կը խառնուի բովանդակ Անատոլքի բարեկարգութեան ընդհանուր հարցին հետ:

Ակէ կը հետեւի ուրեմն թէ Խորհրդարանը երբոր վաւերացնէ երկրորդ ծրագիրը, պաշտօնապէս և գործնականապէս հաստատած կ'ըլլայ թէ ո՛չ Հայոց Պատրիարքարանի դիմումն ի նկատ առած է, և ոչ Հայաստանը մասնաւորապէս բարեկարգելու կարեւորութիւնը ընդունած կամ ճանչցած է, այլ իբր թէ ինքնաբերաբար շարժած է Անատոլքն բարեկարգելու համար:

Ինչո՞ւ համար մինչեւ ցարդ չէր փութացուցուեր Հայաստանի Ցանձնաժողովին առաքումը, ու հիմա խորհրդարանական շրջանակներուն մէջ կը զգացուէր ընդհանուր Անատոլքն ալ բարեկարգելու հարկը: Ո՞չ ապաքէն Սահմանադրութիւնէն առաջ ալ այդպէս կը վարուէր հին կառավարութիւնը. կ'ուզուար միշտ Հայաստանի բարեկարգութեան կարօտ ըլլալը և կ'առարկէր թէ ինքը արդէն բոլոր երկիրը միանգամայն բարեկարգել ու ծաղկեցնել կ'աշխատի զիրեր ու ցորեկ: Եւ մինչ հարկ կայ ըսելու թէ այդ պատասխանը կամ առարկութիւնը ուրիշ նպատակ չունէր, բայց միայն խեղդել Հայաստանի բարեկարգութեան խնդիրը: Այժմ նորէն արդէօք այդպիսի թագուն նպատակ մը ունի սահմանադրական վարչութիւնը, և այդ մութեւոյն հնարքն է որ կը դիմէ արդէօք, երբ այսպէս անառկինկալ կերպով փոխանակ մէկի՝ հինգ Ցանձնաժողով միանգամայն ղրկել կը ծրագրէ: «Ցրուեալն առ բազումս տկարանաց առ մին» կ'ըսէ առածը. երկրին միայն մէկ մասը իրապէս բարեկարգել չգիտցողը ամբողջը բնաւ չպիտի կրնայ բարեկարգել: Գոնէ մաս մաս սկսելու էր և ամէնէն ստիպողականներէն:

Եւ արդէն Ասիական Թուրքիոյ մեւս նահանգները հայկական վեց նահանգներուն չափ անմիջական բարեկարգութեան կարօտ չեն, զի՝ օրինակի համար, Դամասքէմունի, Գոնեա, Շամ, Պաղտատ և այլն կուսակալութեանց ո՛ր բնակիչներու հոգերը բռնի կերպով լափշտակուած են, ինչպէս եղած են Հայոց հոգերը Հայաստանի մէջ. հետեւաբար այդ վերջնոյն բնակիչներուն, մեծ մասամբ անհող, անտուն մնացած Հայերուն վիճակի հոգածութիւնը և դարմանը աւելի անմիջական, աւելի ստիպողական չէր քան վերը յիշատակուած մեւս նահանգներու բնակիչներուն վիճակի նկատառութիւնը: Դարձեալ, ուրիշ օրինակ, թէ՛ յիշեալ և թէ ուրիշ ոչ-հայաբնակ կուսակալութեանց մէջ մի՞թէ բնակիչներուն մէկ մասը որ մինչ յարձակում ընէ միւս մասին վրայ, ինչպէս կ'ընեն Քիւրտերը հայաբնակ կուսակալութեանց հայ բնակիչներուն վրայ: Հետեւաբար արդարութի՞ւն է մի՞թէ միւսնոյն աչքով կամ միեւնոյն չափով դատել հայաբնակ և ոչ-հայաբնակ գաւառներու բարեկարգութեան կարեւորութիւնը ու ստիպողականութիւնը:

Բայց հոգ չէ, այլամերժ չենք սկըզբունքով, թող միւս գաւառներն ալ միեւնոյն ճանաչողութեան առնուին և Աստուած կանենայ որ ամէնքն ալ միահաղոյն բարեկարգուին: Ոչ ոքի կը նախանձինք կամ չարիք կը կամենանք, միայն թէ կը վախնանք որ Հայաստանի Հայոց դժբաղդ վիճակին անկարելիր մնալու թագուն նպատակը ծածկուած ըլլայ կառավարութեան այն քաղաքականութեանը մէջ որով չխնդրուած ու չպահանջուած առնն՝ մտադրուած է Անատոլքի բոլոր նահանգներն ալ Քննիչ Ցանձնաժողովներ ղրկել, մինչ կը ձգձգէ ու կը յապաղէ ղրկել բուն այն գաւառները (հայկական վեցեակ նահանգները), որոնց թէ՛ պէտքը չատ անհրաժեշտ է և թէ այնքան անգամ խնդրուեցաւ ու պահանջուեցաւ այն տեղերը քննիչ ղրկել և օր առաջ անդորրութիւն հաստատել:

Ի՛նչ որ ալ ըլլայ այդ քաղաքականութեան ներքին ծածկուած դիտումը, սա որոշ է թէ Խորհրդարանական վերջին ծրագրովը կը թաղուի Հայաստանի բարեկարգութեան խնդիրը Անատոլքի ընդհանուր բարեկարգութեան անյատակ քառսին մէջ:

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԴԻՄԱԿՆԻԴ ՊԶՏԻԿ ԿՈՒԳԱՅ

Շանմիտութէն տարուած ըլլալ կը թուիք, Պ. Ցիտան, բայց վաղ անցէք սա ձեր լաբահաղացի շարժումներէն, որոնց մէջ միանակ կորած էք դանել հասարակութեան միամտութիւնը խաբելու աղտոտ ձեռնածութիւնը:

Փոխանակ Սիսակ-Ցէրիտի եւայլնի դարձնելով ձեր սլաքները, հետաքրքրուողներու միտքերը ուրիշ կողմ դարձնելու, անարկու կատաղութեամբ մը, կսկծալի անկարողութեամբ մը անիկա դիտեց Մայր-Հայաստան: Անիկա դողայ այրող միտքերու ճենճերէն որոնք աչխարհի չէջնը ընելու չափ չատ եղան. անոր աչքերը արիւնեցան այն արիւնով որուն կարմիրը կրնար կէսօրի երկինքներուն վրայ վերջալոյսներ կրակել...: Առոնք ամէնքը տեսա՞ ան, ու իր ձեռքերուն տակ ինկող քնարը այդ արցունքին բանաստեղծութիւնը պիտի թրթռար, անդադարնիթ, անլուր այդ նանատակութեան դիւցազներգութիւնը պիտի պօռար:

Ձիշդ է թէ իր քերթուածներուն մէջ քիչեր կան որ սուգի, սեւի այդ նկարագիրով դղրդեն դմեզ: Բայց բնապատումներու մեթոդը երբեմ պատեհաբար կիրարկուիլ բանաստեղծութեան մէջ: Ազատ չենք քիչի մը դոյութենէն հետեւցընելու մեծին իրականութիւնը երբ ակռայ մը բաւական կը սեղմի անդրիրհեղեղան տխանի մը կմախքը վերակազմելու:

Հետեւաբար պաշտօնական հայրենասիրութեան մը ցոյցերը չեն որ զինքը նուիրական պիտի դարձնեն մտածող սերունդին առջեւ:

Սակայն մտային այդ վիճակը սարսափելի կերպով ազդած է իր միւս արտայայտութիւններուն վրայ առհասարակ: Բարիզ գրուած քերթուածներուն մէջ հոգին ալեւոր է ալ: Անիկա իր թեւերուն վրայ կը զգայ աւերակին մոխիրը: Իր արիւնը ճմլող աղերսով մը կը դիտուի հայրենիքի դաշտերուն վերօքը կարմրելու: «Մայր-Հայաստանին» կոչը գլուխ գործոց մըն է ճշմարիտ յուզումի, թունդ զգացումի, վայրագ կատաղութեան, և ընկճուած յուսահատութեան միեւնոյն ատեն կարմիր երգն է ան «Վրէժին», ոտտուութիւնները: Խօսեցէ՛ք, պարո՛ն, խօսեցէ՛ք, որովհետեւ մենք կը սպասենք որ իրերը իրենց գոյներուն մէջ տեսնենք: Մեր միակ մեծագոյն ու արդար փափաքն ու պահանջն է ա՛ս:

Դուք միշտ կը դառնաք 25 ոսկի խնդրին առիթով բացուած դատին չուրջ. մենք առջի օրէն բան ենք որ դուք պիտի վաստկիք այս դատը, բայց ասիկա ձեր ճշմարիտ յաղթանակը չէ. և գիտենք որ վաղը դատին նպաստաւոր ելքէն վերջ ազմկագոյ կերպով պիտի պոռաք. «Տեսա՞ք, ես ասիկան արդար եմ որ դատարանն ալ դիս պաշտպանեց...» այս բոլորը ձեզի համար անակնկալներ չեն, սակայն մենք ձեզի դարձեալ կը կրկնենք, ասիկա ձեր ճշմարիտ յաղթանակը չէ՛, դուք թեւերս ասով տակաւին կարենաք խաբել միամիտները, թերեւս կարենաք քիչ մը աւելի բարձրացնել ձեր թերթին tirage, որուն առջեւ կ'երկրպագէք. բայց ատով փրկուած չէք ըլլար բնա՛ւ, և միշտ պիտի մնաք հայութեան աչքին դրամամոլ, անգոյն, անկարագիր, անողն Բէչեանը:

Դուք կը պահանջէք մենք որ թուղթ մը ներկայացնենք ձեզի, որուն մէջ գրուած ըլլայ թէ՝ դուք 1896ի արկածեալներու նպաստն նպաստաւորուեցաք մեծ չափով. կեցցէ ձեր հնարամտութիւնը. որքան անգոյն ու ճկուն, նոյնքան ալ հնարամիտ ըլլալ կը թուիք. բայց թոյլ տուէք որ մենք ձեզի ըսենք թէ՝ ո՛վ նպաստաւորուեցաւ այդ դրամէն. — «Մարգիսը, Մարկոսը, Կիրակոսը...» պիտի պատասխանէք անպատճառ. բայց այն ատեն մենք ձեզի կը դարձնենք ձեր խօսքը, Պրն. Բէչեան, ցուցուցէ՛ք այդ թուղթերը մեզի... օ՛րքան ծիծաղելիօրէն հնարամիտ է...

Մի՛ փորձէք ձեր ոձիքը աղտոտել մէկի մը ձեռքէն, որ որքան գէշոտ է, նոյնքան ալ անգութ է ու անխնայօրէն յօշոտող հանրութեան թշնամիները: Մենք մանրամասնութիւնը կուտանք Պալեան և սիսկոպոսէն ձեր աղտոտ, պատռատած թերթերուն փոխարէն ստացած գումարին. այն պարագային դուք դարձեալ թուղթ պիտի պահանջէք. իսկ մենք Պալեանի գրագիրին կոչ պիտի ընենք և պիտի առաջարկենք քննել Պալեանի հաշիւները, որոնց մէջ պիտի գտնուի ձեզի ղրկուած գումարը, որուն նոյն իսկ քանակութիւնը գիտենք...:

Պատասխանեցէ՛ք մեզի. ձեր հայոյած Մէհմէտ Ալիին ինչո՞ւ ձեր որդին ղրկեցիք, լուցնելու համար զայն, և Մէհմէտ Ալի ալ ձեզի չափ վատ իր խոստումը դրժեց ու չյայտնեց ճշմարտութիւնները, որոնց տեղեակ էր:

Մենք քանի մը օր ալ ժամանակ կուտանք Իզմիրլեանին, որ նէլքենճեանին ըրած յայտնութիւնը իր ստորագրութիւնովը ընէ և ըսէ նաեւ իր դաւադիրները. հակառակ պարագային եթէ ան Աստուածորդին իսկ եղած ըլլայ, մենք չպիտի ներենք իրեն այս դատապարտելի լռութիւնը, ու պիտի խօսինք իրեն հետ իբր թագցնող մը, մէկ կողմ դրած իր ամէն առաւելութիւնները:

Դիմանիք. չատ պզտիկ կուգայ, մի՛ աչխատիք զայն փոխել կամ մեծցնել, որովհետեւ ան արդարատես հայացքներու առջեւ չատ թափանցիկ է:

Պատասխանեցէ՛ք ուղղակի մեզի, որ ոչ մէկ կապ ունի ո՛ւ և է թերթի արտօնատէրի հետ, և ո՛չ մէկէն նպաստաւորուած է. մեզի ուղղակի առանց լարախաղացի շարժումներու, ինքզինքնիդ արդարացուցէ՛ք և յետոյ քաղամտիկեցէք ձեր գիտցած աղտոտութիւնները եթէ իսկապէս հաստատուութեան չափերովը կը շահագրգռուիք, եթէ մարդ էք: Ցանաստութիւն...

ՇԱՀԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐ

Պ. ՌՈՒԶՎԷԼԴ, Մ. Նահանգաց նախագահը, որ վերջերս ճամբայ ելած էր Ափրիկէ երթալու համար, սպանդնութեան փորձի մը ենթարկուեցաւ. չդիպաւին մէջ, բայց չվնասուեցաւ: Զարագործը իտալացի մըն է եղեր:

ԱՐՑՈՒՆԵՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(ՍԿԻՒՏԱՐԻ Լ.ՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ)

Վրոյբեան խումբը, չարաթ դիշեր, ներկայացուց Արցունեքի Հովիտը: Հեղինակին անունը տալ աւելորդ կը համարիմ, որովհետեւ այդ փոքրիկի արցունեքի, զուլումի և օրօրի գիրքը ա՛նքան չուտ և դիւրօրէն ներս մտաւ մեր կեանքի ամէն խաւերէն ներս, որ աւելորդ պիտի ըլլար ըսել Ահարոնեանի Արցունեքի Հովիտը:

Ճամբու մը վրայ, երկու ուռենիի տակ, կը հանդչին հայր մը ու նորատի աղջիկ մը: Ցոգնած են երկուքն ալ, Ասլան և Հիւրի, կը դառնան հեռաւոր հորիզոններէ, ճակատին քրտնաթոր: Ճամբան կ'անցնի՝ կ'երթայ հովիտին մէջէն և կը կորսուի ոլորքներու տակ: Եւ սակայն հովիտը կը մնայ, իր բնական դիրքին մէջ. մէկ լանջքին վրայ թա՛ւմ հոգակոյտեր.— սեւցած վերքեր հողէն դուրս ցցուած.— և վերջալոյսի ժպտոյն շղարշուն մէջ կը բարձրանան խունկի թարակ և նրբին պարոյրներ: Այդ ամէնուն վրայ կ'իյնէ, քանդուած, աւերուած գիւղի մը վերեւ, ամրոցակերպ շէնք մը, — սեւ անդղ մը իր սաւառնած հսկայ թռիչներուն վրայ անշարժ:

Փոթորիկը զարկած է, այդ տխուր վայրին մէջ, ամէն կեանք. երկու ուռիներն ալ կայծակէն ճղակտոր եղած են. ցանցառ ծիւղեր, սակաւին տերեւուն, նշաններ են օդին մէջ թէ կեանքի հեւքը դադրած չէ այդ կոնծած, թոմթռկած կոճղերուն մէջ: Ասոնք թեւեւ շատ փոթորիկներէ անցած, երկարատեւ պատերազմներու ծուխերէն ու խանգութիւններէն դուրս եկած տարեց դիմադրականներու պէս, կը կապուին այն հողին որ առաջին անգամ իր ծոցին մէջ տաքցուց ուռենիի երկու կորսն և անոնց մէջ բանալով երակ մը՝ սկսաւ հաղորդակցութիւն մը, — գորովագութ մօր և ծնեալաբեր զաւկի՝ հաղորդակցութիւնը:

Այդ ուռիները, արցունքի հովիտի մէջ, կը պատկերեն թանձրացեալ կեանքը զուլումի հողերուն վրայ:

Մինչ հայր ու աղջիկ, Ասլան և Հիւրի, խօսքերու մէջ են բնութեան կարմիր ու արիւնոտ երեւոյթներուն վրայ, մէջտեղը կ'երլեն, զոյգ մը ուրուականներու պէս, պառաւ մը ու իր թոռնիկը, Փերի և Շողիկ. — մէկը գերեզմաններէ նոր եղած, միւսը՝ որ գերեզման պիտի ընկնի: Երկու կեանք հովտին մէջ կամ աւելի ճիշդը ըսելով, ուռենիի կոճղ մը իր մէկ ադաղուն ճղիկովը՝ հաղորդ թէ կապուած կեանքի հետ:

—Բարեւ ախբէր...

—Ասծու բարին, մայրիկ...

Ու քանի մը հարց-պատասխաններէ ետքը, պառաւը կը յորդորէ որ դարիք ճամբորդները երկար չմնան այդ տեղ. «լաւ չի՛»... այդ ուռենիները այնքան են լաց եղել, այնքան սգաց իրանց տակը ուշ պահուն հանդիպած առնողներուն համար: Ու հ'էգ մայրիկ, դողդոջ մատները կ'երկարէ դէպի ամրոցը, բլրակին վրայ աւերակ: Կրկնելով որ չուշանան այդ լալկան ծառերու տակ, կ'աղաչէ որ դիւղը երթան, Հիւրին փերի օղաղը, ուր թէեւ «Ղողվքն է թուխս նստել, բայց էլի մի անկիւն կայ դարիք ճամբորդներու համար»:

Քիչ յետոյ կ'անցնի չինականներու խումբ մը՝ դաշտային աչխատանքէ դարձած: Ամէնքն ալ միեւնոյն խօսքը ունին իրենց բերանին մէջ. «դարիք ես երեւում, ախբէր, այստեղ չատ մի մնա»: Կ'անցնին աղջիկներ, կ'անցնին չապով, երկիւղածաւոր նայուածքները ուղղուած դէպ ի Սեւ Դրեակը:

Մութը կոխելու վրայ է. ամէն մէկ կէտի վրայ դող, վախ, ամապարող փախուստ, խուճապ. հովը կը փչէ սեւ անտառներու մէջ. — տեսակ մը աղեկարշ հեծեծանք: Ոռնաձայն մը կը լսուի. կը մօտենայ չշուկը: Այդ մէկը զարհուրելի է, պատառատուն, աչքերը մոլեգին, մազերը չող անցած: Ենթի ու խելացի մըն է, կ'երգէ, կուլայ:

«Վարիճն ու օձը էն սարի գլխին».
կը խնդայ, կը յիմարանայ:
«Վա՛յ լէ, լէ, չուն չուն»:

Իւրաքանչիւր բոպէ նոր երեւոյթ կը պարզէ այդ վշտական հոգիին վրայ. «Է՛յ սիրուն աղջիկ, (խօսքը Հիւրիի ուղղուած), դու չ'գա գնա՞. սեւ մութ գիշերին օձ ու կարիճից իշխանն է ծնուել»:

Իր պատմութիւնը, կարմիր պղպեղի պէս, բուռ բուռ կը ցանէ:

Նրանք երեք էին՝ մէկ մէկից սիրուն,
Երկուսը ուժամարդ՝ նա էն սարի պէս,
Եւ մէկը աղջիկ՝ նա էն ծառի պէս»:

Խե՛ղճ պառաւ:

«Նա երեք անդամ երկունք է քաշել,
Եւ երեք անդամ ծնունդ է նորել,
Տղաներն էս տեղ են, էս հողի տակ են,
Աղջիկս էն տեղ է, էն սարի գլխին,
Ուր կարիճ-օձից իշխանն է ծնուել,
Մի կարմիր իշխա՛ն...»

Մօր կսկիծը հոս իր ծայր աստիճանին հասած, պոռթկալու համար ուրիշ մէջոց չունի եթէ ոչ քրքջանքը, զարհուրելի... հա՛, հա՛, հա՛»:

Հիւրի վախեցողի մէջ է. իսկ Ասլան, որ մինչեւ այդ բոպէն իր պատեանին մէջ ամփոփուած, խոնջ ճամբորդ մըն էր, բռունցքը կը բարձրացնէ դէպի Դրեակը ու, զայրոյթի բոլոր ձեւերուն մէջ, դուրս կը պոռթկայ բոլոր հոգիովը: Կը զգաս թէ ալ ուրիշ կեանք մը մտած է Արցունեքի հովիտին մէջ: Ու առաջին վարագոյրը իջնելէ առաջ ձայն մը կը բարձրանայ. «Հայր, հայր, ես պաշտում եմ քեզ»... Ոչ միայն դու, անմա՛ն աղջիկ, մենք ալ կը պաշտենք այդ Ասլանը, այդ հայրիկը:

Երկրորդ արարուածով փերիի տունն ենք: Նորատի հարս մը, օրօրոցին քովը նստած, սրսկատուր օրօր կ'երգէ իր փոքրիկ լացը կարելու: Օրօր չէ՛ սա, այլ ցաւերու և հեծեծանքի արիւնոտ հիւսուածք մը.

«Դալուկ չրթունքիդ իմ կաթը սառեց.
Դիտեմ, այն դառն է, չես ուզում, Բալիկ.
Մէս, վշտիս թոյնն է քամուել նրա մէջ,
Դու լաց մի՛ լիներ»...

Կաթիս հետ մէկտեղ սեւ վիշտս ծծի՛ր,
Հոգուդ մէջ թող նա սեւ վրէժ դառնայ...

Վիշտերէ թունաւորուած մայրիկ մըն է, որ հասած է կեանքի մէջ ուրիշ ըմբռնումներու. իրեն համար սեւ անուն մըն է ալ Աստուած անունը. դարտակ է մեր գլխի վրայ կախուած կապոյտը. ու եթէ կայ, մարգասպանները, աւազակներու սուրին ծայրն է, գէշ ու գազանները ժանիքներուն մէջ:

Փերի հաւատք ունի:

Հարսին սիրտը լեղիով այնքան պարպուուն է որ հաւատքի տեղ մնացած չէ: «Մարդուս սպանեցին, տէրերիս բանտերի մէջ թաղեցին, մնացինք անտէր, անտիրական էս ծակի մէջ». գիշերն է գալիս՝ դողում ենք սարափից. ցորեկը՝ քաղցած լալիս ենք պաղ թոնրան չրթին. պատիւ չունենք, արիւն չունենք, քրտինք չունենք, բոլորը նրանցն է, էն սարի գազանները»:

Դուռը կը զարնուի. Ասլան և Հիւրի ներս կը մտնեն: Բարով, հազար բարով: Խօսքերու մէջ երեւան կուգայ որ Փերիի կորցրած զաւակն է Ասլանը: Գրկախառնութիւններ: —«Ձեր հոգուն մատաղ. եկած ճամբին, ոտքի տակի հողին.»: Փերիի տունը կեանքով լցուեցաւ. երեսուն տարուան անցած զացած Ասլանը իր թեւերուն մէջ է ալ իր Թոռնիկով, Հիւրիի հետ որ երբոյնակ տարապով բերուած է:

Ալ ի՞նչ կը պակսէր: Շատ բան, կամ ամէն բան.— ապահովութիւն այս տանը բոլորտիքը: Պէտք է փակել, ամոր փակել դուռները որ աստղերն ալ չտեսնեն, բոլորը կուրնան... բոլո՞ր...

Հողիկ, պառաւի վախտ Թոռնիկը. որ մինչեւ այդ բոպէն մեծ մօրը քղանցքին տակ ապրած էր, ձագուկի մը պէս, հիմա կը մրբրտայ, կը թռչտի հուրիի հետ.— կեանքի շող մը ինկած էր այդ մահուան ծաղիկին:

Փախուստներ դուրս եկած էին անակնկիւ փակուած ծակերէն: Գիւղին բէսը եկած է գիներէն է որոնց խորունկը որչափ նայինք, միշտ դիտելու նոր բան մը պիտի գտնենք.»

Բանաստեղծին ուրիշ երեսները կան դեռ ճանչցուելու. իր հոյակապ քննադատի կարողութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր է, ու հոդ նորէն ինքնատիպ ուժ մըն է, միանգամայն նորութիւն մը:

Միշտ կարողներու կը թողում անոր «Դոքթիլի» ասպարէզին ուսումնասիրութիւնը: Պատմութիւնը անչուշտ արդար պիտի գտնուի հանդէպ այդ յեղափոխականին որ տխուր դատի մը դառնալից կարմրութիւնը պարտցուց եւրոպական դահիճներուն մէջ:

Սեղլեզ — Գ. Գ. ՔՐԻՍՓԻՆԵԱՆ

ՎԵՐՋ

«ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ»

3 — Գրեց՝ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

[ԴՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ]

Արուեստի տաճարն քիչ անգամ անհաւատարիմ դտնուած է. աչխարհաբարին համար ունեցած յարգանքը յանախ իր նախկին արտադրութեանց ոգին ու գեղեցկութիւնը տարափոխելու ատիճան ուժով եղած է իր քով:

* * *

96էն անդին բանաստեղծը կը մեկնի. իր հայրենիքին վրայ սիսեռող անհուն սուգը կը թափանցէ մինչեւ ոսկորներուն ծուծը, ու այդ կապոյտի, կրակի խենթ տգան կը գինովնայ «սուգով»:

Սո՛ւգ, յուսահատութի՛ւն, աւեր: Ահա առնք տարաւ անիկա Բարիզ: Ու հեռուէն, անարկու կատաղութեամբ մը, կսկծալի անկարողութեամբ մը անիկա դիտեց Մայր-Հայաստանը: Անիկա դողայ այրող միտքերու ճենճերէն որոնք աչխարհի չէջնը ընելու չափ չատ եղան. անոր աչքերը արիւնեցան այն արիւնով որուն կարմիրը կրնար կէսօրի երկինքներուն վրայ վերջալոյսներ կրակել...: Առնք ամէնքը տեսա՞ ան, ու իր ձեռքերուն տակ ինկող քնարը այդ արցունքին բանաստեղծութիւնը պիտի թրթռար, անդադարնիթ, անլուր այդ նանատակութեան դիւցազներգութիւնը պիտի պօռար:

Ձիշդ է թէ իր քերթուածներուն մէջ քիչեր կան որ սուգի, սեւի այդ նկարագիրով դղրդեն դմեզ: Բայց բնապատումներու մեթոդը երբեմ պատեհաբար կիրարկուիլ բանաստեղծութեան մէջ: Ազատ չենք քիչի մը դոյութենէն հետեւցընելու մեծին իրականութիւնը երբ ակռայ մը բաւական կը սեղմի անդրիրհեղեղան տխանի մը կմախքը վերակազմելու:

Հետեւաբար պաշտօնական հայրենասիրութեան մը ցոյցերը չեն որ զինքը նուիրական պիտի դարձնեն մտածող սերունդին առջեւ:

Սակայն մտային այդ վիճակը սարսափելի կերպով ազդած է իր միւս արտայայտութիւններուն վրայ առհասարակ: Բարիզ գրուած քերթուածներուն մէջ հոգին ալեւոր է ալ: Անիկա իր թեւերուն վրայ կը զգայ աւերակին մոխիրը: Իր արիւնը ճմլող աղերսով մը կը դիտուի հայրենիքի դաշտերուն վերօքը կարմրելու: «Մայր-Հայաստանին» կոչը գլուխ գործոց մըն է ճշմարիտ յուզումի, թունդ զգացումի, վայրագ կատաղութեան, և ընկճուած յուսահատութեան միեւնոյն ատեն կարմիր երգն է ան «Վրէժին», դոռ աղաղակն է անիրաւուածին, անիկա չանթն է Հայուն և բանաստեղծ Հայուն...:

* * *

«Քերթուածներուն» մէջ հետաքրքրական է նաեւ հետեւիլ այն սրբագրութիւններուն զորս ըրած է հեղինակը իր նախապէս արտադրած կոտորներուն վրայ:

Անկեղծ ըլլալու համար պէտք պէտք կը տեսնեմ յայտնելու որ այդ ձեւափոխութիւնները քիչ բացառութիւններով անտեղի են: Ինչ նպատակով արդեօք:

Մեր երկինքն ամպոտվանի.
Ու Ծովն անկողին,
Թող համբոյրներս հոլանի
Լանջքիդ վրայ նուազին

տանջուորը սա ձեւին վերածուած է

Ամպոտվա՛նի մեզ երկինք
Ու ծովն անկողին,
Թող սիրքերը հեշտաբրինգ
Անո՛ւշ կողկողին:

Նախնական բղխումին պարունակած սիրուն պատկերը իր մէջ ի՞նչ ունի choquant:

Այսպէս իմ կարծիքովս շատ մը տուժած պատկերներ կան: Թէեւ մեր իրաւունքն վեր է այդ մասին բացատրութիւն պահանջել յարգելի հեղինակէն, բայց արդէն մտքերու մէջ իրենց փառաւոր տեղը գրաւող այդ նկարէն կոտորներուն կեանքին դպչիլն ալ քիչ մը դժուար կ'ըմբռնենք:

* * *

Ահա մեր բանաստեղծը իր կարկառուն գիներուն մէջ: Կը խոստովանիմ թէ չեմ յաղողած բոլոր տպաւորութիւններս սեւեռել այս volant ուսումնասիրութեանս մէջ:

Մեր քննադատները այդ ճամբուն մէջ քայլ չառին: Անչուշտ կարողագոյններ անոր մէջ պիտի տեսնեն ինձմէ վրիպած դողդոջ ու խուսափուկ գեղեցկութիւններ որոնցմով այնքան լեցուն է ան: «Այն հոգիներէն է որոնց խորունկը որչափ նայինք, միշտ դիտելու նոր բան մը պիտի գտնենք.»

Բանաստեղծին ուրիշ երեսները կան դեռ ճանչցուելու. իր հոյակապ քննադատի կարողութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր է, ու հոդ նորէն ինքնատիպ ուժ մըն է, միանգամայն նորութիւն մը:

Միշտ կարողներու կը թողում անոր «Դոքթիլի» ասպարէզին ուսումնասիրութիւնը: Պատմութիւնը անչուշտ արդար պիտի գտնուի հանդէպ այդ յեղափոխականին որ տխուր դատի մը դառնալից կարմրութիւնը պարտցուց եւրոպական դահիճներուն մէջ:

Սեղլեզ — Գ. Գ. ՔՐԻՍՓԻՆԵԱՆ

ՎԵՐՋ

աչքի լուսի։ Տարէց մարդ մըն է, հասարկէկ, ծխափայտը ձեռքին մէջ։ Իր ապրած պայմաններուն մէջ ունեցած կեանքին փիլիսոփայութիւնը սա է. «Հարուածի տակ՝ ժպտա, աչքդ կը հանեն. ժպտա, կը զրկեն, կը խլեն, կը յափշտակեն. ժպտա». կամ թէ երբ մէկը գլխիդ կուտայ՝ սո՛ւս, կաչիդ կը քերթէ՝ սո՛ւս, վատակդ կը տանի՝ սո՛ւս, միշտ սո՛ւս... Այդ փիլիսոփայութեան մէջ ճերմկել են իր մազն ու մօրուքը։

Ու Ռէպի իմաստութեանը դէմ կը լսուի հիմա Ալանին մանչիկը. —«Ռէս Մ'նս, Ռէս Մ'նս, սիալում ես. դուք չէք ապրում. այստեղ գաղան, օձ, գեռուն, սողուն ողջ ապրում են. դուք չէ՛ք ապրում։ Հազար հազարներ են անքում, միշտ քաղցած, անթիւ ճակատներ են կռացած՝ արիւն արցունք լալու համար. գետինը զանկռելով կոչտացած են նրանց ձեռները, և միշտ դատարկ»։

Ռէս Մ'նս զարմանքով կը տեսնէ որ Ալանը ո՛չ միայն ինքն է այդ դաւանանքովը, այլ իր գեղցիներն ալ ուրիշ խելքի եկած են. ու հիմա իր երեսին կը պօռան նոր հաւատքով մը։ Ա՛լ քանի մը չէ ծառայեր իր զգուշաւոր խեղճութիւնը։ Ուրիշ դէմքեր ալ ներս մտած են Փէրրիի տեսին ներս. և հիմա ուխտաւորի մըն է այդ տնակը նոր դաւանանքի։

Վերջին արարին մէջ Արցունքի հովիտը կը փոխուի կրակի, բողոքի, որտտումի կեդրոնի մը։ Բուռն չարժումի մը ամէն պատրաստութիւնները տեսնուած են։ Ու Ալանը, ակամ է իր երգը։ Այդ երգը, ամոր քով, բարեգուշակ չէ՝ Հիւրի գիտէր այդ քանը, հաստատ գիտէր որ զարհուրելի ծրագրի մը գործադրութիւնն էր մօտալուտ։ Ալանի քով երգ և ուրախութիւն, երկու սարսափելի երեւոյթներ էին՝ անոր հոգեկան անդունդներէն իր պարզուած, ախուր էր Հիւրին, մահուան չափ ախուր։ Ալան ընտանեցուցած էր իր աղջիկը անսովոր բաներու. լայց ո՛չ ապաքէն աղջիկ մըն էր ան, քնքուշ հոգեակ մը։ — Հաւատա՛ ինձ որ ոչինչ չպատահի... Դէ՛, համբերիր ինձ. մէկ էլ, մէկ էլ... Տես, լուսինը ծածկուեց... մինչեւ լուսաբաց... մինչեւ արշալոյս... մեծ արշալոյս, Հիւրի... երբ կը ծագի այն արեւը... դէհ, մնաս բարի։»

—Հայրի՛կ, հայրի՛կ։

Հայրիկը ալ ո՛չ մէկ արտաքին ձայն կը լսէ. փոթորիկը իր սրտին, իր դանկին մէջ է։

Թուլութեան ու զգածուածքի այդ առաջին բոպէները հալիւ թէ անցած, Հիւրի տարբեր մտածմունքի մէջ է. ան չա՛տ լսած էր «արշալոյս, մեծ արշալոյս, մեծ լուսաբաց» բառերը։ Մեծ մայրիկն ու հարսը կուգան կը շրջապատեն զանի իրարու եռեւ։ Հարսը, Նաղէ, գիտէ որ որոտումի, դատաստանի գիշեր մըն էր որ պիտի անցնէր։ Ալանն կը մեռնէր Շողիկը, անդին կը վառէր հրդեհը, հակայական կոիւը նզովեալ չէնքի զանգուածին դէմ։

Դուժկանը եկած էր։ Ալանը վիրաւոր կը բերուէր։ Իր ընկերներու բաղուկին վրայ է ան. խուռնեալ մարդը ճակտին վրայ կը ցցուին. դէմքը գունատ է։ Եղերամայրերը կուլան։

«Եւ վիրաւոր արծիւը ժայռին չհասաւ։ Զարնուած էր ան որ աչքերուն մէջ ազատութիւնը ունէր և բռունցքին տակ բռնութիւնը։ Վէրքը կարմի՛ր, կուրծքին ձախ մասին վրայ է արիւնաթո՛ր։

Պառաւը հիմա երկու աչքովը կը տեսնէր իր Ալանը կողքին վրայ. ու պիտի թաղէր հովիտին գերեզմանոցին մէջ։ Հիւրի իր հայրիկին քովը է, զարհուրելի պատկերի մը առջեւ։ Կատակային քանի մը խօսքերէ ետքը՝ ալ չկայ ան, Ալանը։

Հիւրի, քարացած այդ տեսարանին առջեւ, կրանիդէ սրտով մը կը քալէ։ Ես չի՛մ լայ. մայրերն են լալիս, որոնց ոտներից կաթկթում է գերեզմանների դեղին փոշին... Տառապանքի սեւ ծովի մէջ թո՛ղ կուլ գնայ և՛ իմ սերը, և՛ իմ կեանքը, բոլորի կեանքը. որպէս զի ծագի ա՛յն արշալոյսը, ա՛յն արեւը։ Ու հա կը ծագի՛, կը ծագի... Հա՛յր, հա՛յր։» Ու կը կենայ Ալանի լանջքին վրայ։

Պ. Սեւումեան, Ալանի դերին մէջ, լաւ արտաքին ունի։ Ռէս Մ'նոյի դէմ իր բաղկումը աչքի զարնող երեւոյթ է։ Թոյլ է իր մօրը հետ գրկակցութեան և առհասարակ քնքուշ զգացումներու արտայայտութեանը մէջ։ Ռէս Մ'նոյի դերին մէջ՝ Պ. Վրոյ այնքան իրականութեան կը մօտի որ իրապէս գիւղական բիս մը կ'արթընցնէ մտքի մէջ։ Տիկին Զամուկեան Փէրրիի դերին մէջ խիստ յաջող. իսկ Պ. Աւետեան՝ գերիվերոյ ձիւնիի դերին մէջ։ Օր. Բնարիկ՝ Շողիկի դերին մէջ շատ սիրուն, չա՛տ բնական, ու այնքան մանկական որ այնչափ կ'ելլայ։ Օր. Ադամեան՝ Բարգէնի հետ ունեցած համակրանքի արտայայտութեանը մէջ շնորհալի. վերջին արարին մէջ ալ, հայրենի և սուրբ գործի սէրերուն մէջ կոծկոծուած, երկու զգացումներուն ալ հաւասարապէս արժանի դեր ցցուց։ Օր. Ասլանեան, Նաղէի դերին մէջ, կը լացնէ երբ օրօր կ'երգէ. կը քարացնէ, յատակ, որոշ արտասանութեամբ մը, երբ վիշտերէ մնուած ըմբոստ հոգի մը ի յայտ կը բերէ. իր չնչական հաւատքը ջանջանուած է դառն փորձերու մէջ. և իր մէջը չնչուած է գործողութեան, կռիւի հաւատքը. կը քսուի Հիւրիի բոլորտիքը, գաղտնիքին արժէքը ըմբռնած է։ Իր Շողիկին մահուան բոպէներուն՝ վշտի նոր արտայայտութիւն մը չունի. մահերու վարժուած է. ա՛լ անզգայ կսկծացող մըն է։

Տոմին մէջ, սկիզբէն մինչեւ վերջը, զօրեղապէս կը փէջ ռոմանթիք հով մը, տեղը կան ուր հիւկօեան բարձրութեան կը հասնի։ Խորհրդապատկերներ են երկու ուռենիի կոճղերը ու արագիլ մը որ Փէրրիի տանը մէկ անկիւնը կը կենայ, մէկ թեւը կտրած։ Տեղ տեղ չա՛տ յուզիչ մէջտեղը կ'ելլեն ատոնք. ուռիները իրենց տերեւները սարսռալով կը թափեն աշնան քամիին առջեւ, արագիլը, մասամբ կաղդուրուած, կը շարժէ թեւիկները, թռչելու յոյսեր արթնցնելով։

Մա՛ք Արցունքի հովիտին մէջ. լայէ՛ք ու կը կաղդուրուիք։

ՀՐԱՆԴ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ՐԻՖԱԴ ՓԱՇԱՅԻ ՍՈՖԻԱՅԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՍՈՖԻԱ, 16 մարտ

Իբր թղթակից Արեւելքի, լսելով որ Թուրքիոյ արտաքին գործոց Նախարար Ռիֆաթ փաշա այսօր ժամը 4ին այստեղէն պիտի անցնի դէպի Պոլիս, ամապարեցի նոյն ժամուն կայարանը գտնուիլ։ Ժամը 3½ին, կայարան հասա պուլկար Նախարար և բանակցութեանց ներկայացուցիչ Պ. Լիաբչէվ, որը Ռիֆաթ փաշայի հետ դէպի Պոլիս կ'ուղեւորի, բանակցութեանց վերջնական համաձայնութիւնը կնքելու։

Պ. Լիաբչէվ կը կարծէ որ գոնէ այս անգամ շուտ ընդ փոյթ վերջնական լուծման մը կը յանգի։ Պուլկար ներկայացուցիչը չատ ուրախ է և անհամբեր կը սպասէ չոգեկառքին գալստեանը։ Մինչ այս պահուն կայարանը խռնուած էր քաղաքական շրջանակներու ներկայացուցիչներով, կառավարութեան կողմէ արտաքին գործոց Նախարարութեան առաջին քարտուղար Պ. Տիմիթրօֆ, Պ. Ռատէֆ, Ֆէրտինանտ թագաւորին և կամ պալատական կողմէ, թագաւորին առաջին խորհրդական Պ. Տօպրօվիչ և Տիկին Դարավէլօվա՝ նախկին նախարարապետ Դարավիլօֆի կինը, որ եկած էր Ռիֆաթ փաշայի կինը դիմաւորելու։

Սոֆիայի օսմ. քոմիսէրութեան կողմէ Ռէֆիզ պէյ մինչեւ Սերպիոյ սահմանագլուխ դիմաւորելու գացած էր, իսկ կայարանը եկած էին զինուորական կցորդ Շիւքրի պէյ, անցգրատան պաշտօնեայ Ճէվատ պէյ և քարտուղարները՝ Սուրէյա պէյ և Սենիկ էֆ.։

Ժամը ճիշդ 4ին չոգեկառքը Սոֆիայի կայարանը կանգ առաւ։ Պէտք եղած ընդունելութիւնները կատարուեցան ներկայացուցիչներու կողմէ։ Ռիֆաթ փաշա, քիչ մը տարիքը առած, զուարթադէմ անձ մըն է. բոլորին հետ տեսակցելէ յետոյ, հինգ վայրկեանի չափ մեծ համակրութեամբ տեսակցեցաւ Պ. Տիմիթրօֆի հետ, զոր արդէն հինուց կը ճանչնայ եղեր։

Ռիֆաթ փաշա շատ գոհ է իր պտոյտէն, Եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ դիւանագիտական շրջանակներուն համակրութիւնը չհասած ըլլալուն համար։ Ռիֆաթ փաշա դիւանագէտի մը վարպետութեամբ կարողացեր է սիրաշահել Եւրոպական դիւանագէտները ի նպաստ Թուրքիոյ։

Պալքանեան տագնապալի դրութեան համար կը կարծէ որ այլեւս ամէն վտանգ հեռացած է, —«Պալքանի վրայ բեւեռած սեւ ամպը ցրուեցաւ», կ'ըսէ Ռիֆաթ փաշա։

Ըստ Ռիֆաթ փաշայի, պուլկարական անկախութիւնը համաձայնութիւնը գոյանալէն յետոյ ալ չպիտի շուտով ընդունուի, և միջազգային դեսպանախորհուրդը պիտի որոշէ Պուլկարիոյ անկախութեան և թագաւորութեան խնդիրը։

Այսպէս 20 վայրկեանի չափ Ռիֆաթ փաշա մնալէ յետոյ ժամը ճիշդ 7.20ին մեկնեցաւ դէպի Պոլիս։ Իր տիկինը, որ քրիստոնեայ է, և դաւանանքով օրթոտոքս, ազգով ռուս, խիստ համակրելի կին մըն է, Տիկին Դարավէլօվայի հետ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ։

Այսպէս, Ռիֆաթ փաշայի հետ այսօր մեկնեցաւ դէպի Պոլիս պուլկար ներկայացուցիչ նախարար Լիաբչէվ, իր հետ ունենալով նաեւ Պ. Միլչէֆ։ Մեհեմոյն կառախումբով մեկնեցաւ նաեւ թագաւորին առաջին խորհրդական Պ. Տօպրօվիչ, որու մասին կը կարծուի որ թագաւորին կողմէ մանաւոր հրահանգով կը մեկնի։ Ցոյս կայ որ վերջապէս այս անգամ ամէն ինչ կարգադրուի։

—Այսօրուան կառախումբով կը մեկնի նաեւ Արեւելեան երկաթուղեաց ներկայացուցիչ Պ. Ֆանֆա, որմէ կը հետեւցուի որ բանակցութեանց ժամանակ նորէն պիտի քննուի երկաթուղեայ խնդիրը, այսինքն թէ ինչ գումար պիտի տայ Թուրքիա ընկերութեան, ի հաշիւ ստացած հատուցումէն։

ՄԿՐՏԻՉ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԿԱՐՏԻՔԸ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ ՈՒ ՍԵՐՊԻԱ

Սոֆիայի Վէյէրնա Բոզդա լրագիրը, որ սովորաբար այնքան համակիր չէ Աւստրիոյ, խօսելով Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպիոյ վէճին կարգադրութեանը վրայ, կ'ըսէ.— «Արդէն կը գուշակուէր Սերպիոյ վերջնական նահանջը. վասն զի մարդ մը երբ յուսահատական գործի մը ձեռնարկել ուզէ, վեց երկար ամիսներ չի մտածեր։ Պառոն Էրէնթալ, հակցած ըլլալով որ սերպական դիւցազնութիւնը թատերական է միայն, կրցաւ հանդարտութեամբ և պաղ արիւնով իր հակառակորդներուն յայտնել։ Խնդրոյն այդ լուծումը ո՛չ միայն պարտութիւն մը կը նըշանակէ Սերպիոյ համար, այլ Պ. Իզվոլսքիի արժանապատուութիւնն ալ դառնապէս վիրաւորած է։ Ռուսիա պէտք է համոզուի թէ իր ազդեցութիւնը նուազած է։ Պառոն Էրէնթալի հաստատակամութիւնը իր միւս հակառակորդներն ալ պարտութեան մատնեց։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարը ամէն պարագայի մէջ փայլուն յատկութիւններ ցոյց տուաւ։ Ցաւալի չեն տեսնուիր ա՛յնքան նախաձեռնութեան ոգի, իրականութեան ա՛յնքան յղացում և այդքան պաղ արիւն։ Սակայն ամէնէն աւելի յայտնութիւն ձեռք բերաւ Պառոն Էրէնթալի հաստատակամ որոշումը, ծայրաեղ պարագային պատերազմելու մասին, մինչդեռ ամբողջ Եւրոպա կը դողայ խաղաղութեան համար։ Զօրաւոր բանակի մը վրայ հիմնուած քաղաքականութիւն մը միշտ մեծապէս պիտի յաջողի Եւրոպայի առջեւ։»

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Սերպիոյ Նախարարաց Խորհուրդը, երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, որոշեց կատարելապէս համակերպել մեծ տերութեանց պահանջումներուն։ Վիեննայի սերպ դեսպանին հաղորդուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին որոշումը։ Կառավարութիւնը այդ որոշումը պիտի ներկայացնէ Սքուպշթինային։ Ցետոյ Վիեննայի սերպ դեսպանին պաշտօն պիտի յանձնուի Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութեան հաղորդել սերպ յայտարարութիւնը, մեծ տերութեանց կողմէ յանձնարարուած։

— Սոֆիայի աւստրեւհունգարական ներկայացուցիչը Բէլվնայէն ստացաւ պուլկարական բանակէն երկու հարիւր նախկին ենթասպաներու կողմէ ստորագրուած աղերսագիր մը, որով կ'ուզեն իբրեւ կամաւոր Աւստրիոյ-Հունգարիոյ բանակին մէջ ծառայել՝ երբ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպիոյ միջեւ պատերազմ ծագի, վասն զի կ'ուզեն վրէժը լուծել այն չարքերուն զոր Սերպերը Մակեդոնիոյ մէջ հասուցած են պուլկար տարրին։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԻՆ ԹԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հունգարիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ նախարարապետ Տոքթ. Վէքերլէ, արտաքին կացութեան նկատմամբ եղած հարցումի մը պատասխանելով, ուր գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ վերջին օրերս կացութիւնը խաղաղ հանգամանք մը ստացած է։ Տոքթ. Վէքերլէ յարեց.— «Մեր քաղաքականութիւնը բնաւ ուղղուած չէր Սերպիոյ անկախութեանը և հողային ամբողջութեանը դէմ, ոչ ալ անոր ազատ զարգացումին դէմ։ Անցեալին մէջ մեր հետեւած այդ քաղաքականութիւնը ապագային մէջ ալ պիտի չփոխուի։ Ռուսիա և Գերմանիա դաշնադրութիւնը ստորագրող միւս տերութիւնները հաւանեցան Պերլինի դաշնադրութեան 25րդ յօդուածին ջնջուելուն, որով մտադիր ենք այդ բոլոր տերութեանց վերջնական հաւանութիւնը խնդրել։ Թուրքիոյ գալով, այդ Պետութեան հետ մեր յարաբերութիւնները կարգադրուած կը նկատենք, համաձայնութեան բրօդօքոլին պատրաստութեամբը, զոր մօտերս Խորհրդարանին պիտի ներկայացնենք։ Հարաւային Սլաւներու հակառակորդ խմբաւորումները չեն կրնար թոյլատրուիլ ո՛չ երկրին մէջ և ոչ ալ երկրէն դուրս (Ծափեր)։ Սեւ Լեռան գալով, յուսալի է որ այդ Պետութիւնը Սերպիոյ օրինակին պիտի հետեւի, մանաւանդ անոր համար որ մինչեւ հիմա սպասողական ընթացք մը ունեցած է։ Անկեղծ չնորհակալութիւն կը յայտնեմ այն օրինակելի բարեկամութեան և հաւատարմութեան համար զոր Գերմանիա, առանց վերապահումի և կատարեալ անձնուիրութեամբ, ցոյց տուաւ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ նկատմամբ (Բուռն ծափեր)։ Պէտք է որ պաշտպանենք այդ դաշնակցութիւնը, որ, ո՛չ միայն մեր շահերը տեւականապէս կը փրկէ, այլ նաեւ զօրաւոր երաշխիք մըն է խաղաղութեան։ Պառոն Էրէնթալի տրամաբանական քաղաքականութիւնը յուսալի կ'ընծայէ որ արդի դժուարին խնդիրը խաղաղ լուծման մը պիտի յանգի (Բուռն ծափեր)։» Ժողովը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց նախարարապետին յայտարարութեանցը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ռայխսթակը, առջի օրը, չարունակեց կայսրութեան ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը։ Նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանը յայտարարեց թէ ո՛րքան կ'ուզեն զինքը կրնան քննադատել, սակայն պէտք չէ կայսրը խառնել այն տեսակ գործի մը որուն մէջ ցոյց տուաւ թէ վստահ է գերման ժողովուրդին վրայ։ Ֆոն Պիւլով իշխանը յարեց թէ որքան ատեն որ կայսրը վստահութիւնը վայելէ, պիտի մնայ իր դժուարին պաշտօնին վրայ։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս 4/17 փետրվար 909

Տէր,

Պատիւ ունինք ծանուցանել Ձեզ թէ քաղաքիս մէջ՝

ԳԷԼԷՃՃԵԱՆ, ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԵՒ ԲՐԱՎԱՏԱԼ

Ընկերութեան անուան տակ վաճառատուն մը հաստատած ենք, Թոմսօթոյի մէջ իւր մասնաճիւղով, որ մանիֆաթուրայի գործերով պիտի զբաղի։

Ընկերութեանս անդամներէն ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ և ԲՐԱՎԱՏԱԼ Թոմսօթոյի մէջ իրենց ունեցած սեղանաւորական և քօմիսիոնի տունը անկախարար կը շարունակեն պահել։

Վաճառատանս արտօնեալ ստորագրութիւնները ստորեւ Ձեր ուշադրութեանը յանձնելով և յուսալով որ Ձեր վստահութեամբ պիտի պատուէք զմեզ, հաճեցէք ընդունիլ, Տ., մեր յարգանաց հաւատիքը։

Պօղոս Ց. Գէլէճեան,
Մովսէս Ց. Գալուստեան
Յակոբ Ս. Բրավատալ — պիտի ստորագրեն

ԳԷԼԷՃՃԵԱՆ, ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
ԵՒ
ԲՐԱՎԱՏԱԼ

Աչքը Էֆէնտի խան, թիւ 6, Կ. Պոլիս

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՏԵՍՔԱՆ

50 rդ Նիստ 18 Մարտ 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ալ ընդհանուր գումարում ունեցաւ։ Առեւանը բացուեցաւ ժամ 5½ին։ Նախորդ նիստին առնագրութիւնը կարդացուելէ ու վաւերացուելէ ետքը, առենադպիրը կարդաց պատերազմական Նախարարութեան մէկ պաշտօնագիրը՝ ծանուցանող թէ կրօնական ուսանողները այս տարի ալ քննութենէ զերծ կացուցանելու մասին Երեսփ. Ժողովին տուած որոշումը Բ. Դրան կողմէ պատերազմական Նախարարութեան հաղորդուած ըլլալով ըստ այնմ հարկ եղածը գործադրուած է, որով պէտք չէ մնացած պատասխանել բացատրութիւններ տալու համար եղած հրաւէրին։ Բոզմիտի էֆ. խօսք առնելով յայտարարեց թէ պատերազմական Նախարարը անպատճառ պէտք է Ժողովին ներկայանայ։ Իզմիրի Երեսփոխան Նիսիմ Մաղլիահ էֆ. հակառակը պնդեց և ըսաւ թէ բացատրութեան կարօտ խնդիրը լուծուած և քաղցացուած նպատակը ձեռք բերուած ըլլալով, Նախարարին ներկայանալուն նկատմամբ Ժողովին կողմէ նախապէս տրուած որոշումը կրնայ ջնջուիլ ուրիշ որոշումով մը։ Ժողովը նկատելով որ պատերազմական Նախարարը արդէն չաթաֆ օրը ուրիշ խնդրոյ մը համար պիտի ներկայանայ, ուստի որոշեց թէ վերդրեալ խնդրոյն համար ալ բացատրութիւններ կրնան առնուիլ։ Ցետոյ կարդացուեցաւ եպարքոսական գիր մը՝ ծանուցանող թէ որոշուած է դատական և էվգաֆի պաշտօնարանները ուրիշ տեղ փոխադրելով Երեսփ. Ժողովին և Ծերակոյտին սրահները ընդարձակել։ Սինոպի Երեսփոխան Հասան Ֆէյզմի էֆ. յայտարարեց թէ Խորհրդարանին չէնքը ո՛րքան ալ ընդարձակուի, դարձեալ անկարելի պիտի ըլլայ լայն ու յարմար վայր մը յատկացնել ուղղիղներուն։ Միւս կողմէ դատական ու էվգաֆի պաշտօնարանները համար ալ պարապ տեղը ամսական 50-60 ոսկի վարձք պիտի տրուի։ Հասան Ֆէյզմի էֆ. առաջարկեց ներկայ վիճակը պահել մինչեւ որ ազգին ու տերութեան դիրքին համապատասխանող չէնք մը կառուցուի Խորհրդարանի համար։ Առենապետը յայտարարեց թէ բնականաբար ազգին փառքին համաձայն չէնք մը պիտի կառուցուի՝ ամէն տարի ելմտացոյցին մէջ որոշ գումար մը սահմանուելով. բայց ներկայ վիճակն ալ չի կրնար շարունակուիլ. յանձնաժողովներուն համար սենեակ չկայ։ Դատական պաշտօնարանը Տար-իլ-Խայրը պիտի փոխադրուի, որով վարձք պակաս պիտի չմնայ։ Էվգաֆի պաշտօնարանին համար ալ անորոնման յարմար չէնք մը կը փնտռուի։ Հիմակուան չէնքը եթէ ընդարձակուի, 5-600 հոգի պիտի կրնայ պարունակել։ Շինութիւնները նոստաչրջանին փակման միջոցին պիտի կատարուին։ Ժողովը այդ նպատակով տրուած որոշումը ընդունեց։

Առենադպիրը կարդաց Եպարքոսին ուրիշ մէկ պաշտօնագիրը, որով կը յայտարարէր թէ պետական Խորհուրդին մէջ հիմա սա օրինագիծերը կը քննուին.

Որսորդութեանց նկողութիւնը, ոստիկաններու և ոստիկանական Նախարարութեան կազմակերպութիւնը, յեսնեալ տուրքերու գանձումը, Շէրիի դատարանները, հանգստեան թոշակները, պետական Խորհուրդին ու Տէֆթէրխանէի վերատեսչութեան գործառնութիւնները արտաքին յարաբերութեանց տնօրէնները, դատաւորներու վարձարանը, անտառները, արհեստագործական վարձարանը, հանգանակութիւնները, զինուորագրութիւնը, որթատուիճ, պաշտօնաներու արձակուրդը, մարմիներու ընկումը, անցագիր, մարդասմար, գնումներու միացում, հանքեր, հեղինակութեան իրաւունք, երկրագործութիւն և անասնաբուժութիւն, թաղերու գլխերապահներ, հանքերու մասնագէտներու մարմինը և զինուորական առողջապահական մարմինները։

Գրիգորիսէի երեսփոխան Արիֆ պէյ պահանջեց կառավարութեան հարցնել թէ դատական գործառնութեանց վերաբերեալ օրինագիծերը մինչեւ հիմա ի՛նչու չեն ղրկուած, քանի որ ազգին զարգացումը ու բարձրացումը արդարութիւնը ապահովելով միայն կրնայ ըլլալ։ Դատական յանձնաժողովին անդամներէն Ազմի պէյ, ըսելէ յետոյ թէ այդ մասին հարկ եղած դիմումները եղած են, սա բացատրութիւնները տուաւ.

«Դատական խորհրդականը երբ նախարարի պաշտօնը փոխանորդաբար կը վարէր, նոյն պաշտօնարանը դիմելով հարցուցած էինք թէ ի՞նչ տեսակ օրինագիծեր կը պատրաստուին. պատասխան ստացանք թէ առեւտրական կանոնագիրը պատրաստուած և առեւտրական Սենեակը ղրկուած է, բայց դեռ չէ վերադարձուած։ Յետ յայտնեցինք թէ այդ կանոնագիրը Երեսփ. Ժողովին ղրկուելու տեղ առեւտր. Սենեակին ղրկուած էր։ Նոր Նախարարին օրով ալ դիմում ըրինք և պատասխան ստացանք թէ պատժական ու առեւտրական կանոնագիրները միայն ուղարկուած են և մինչեւ երեք օր Եպարքոսին պիտի ղրկուին։»

Էօմէր Ֆէվզի էֆ. առաջարկեց կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել կրթական օրինագիծերու մասին, որոնք նշանակուած չեն հաղորդուած ցուցակին մէջ։ Միւֆիթ պէյ յայտարարեց թէ կրթական Նախարարութիւնը պատրաստած է նախնական վարժարաններու կանոնագիրը, որ Եպարքոսին պիտի ղրկուի։ Արիֆ Իսմէդ պէյ ալ ձեռնհաս պաշտօնարանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց, ըսելով որ հանրային առողջապահութիւնը ապահովելու մասին պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած չեն։ Այս առաջարկուութիւնները նկատողութեան առնուեցան։ Առենապետը յայտարարեց թէ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան բրօդոքոլը երկուշաբթի օրա կարգը անցուած է։ Երեսփոխան մը առաջարկեց որ այդ մասին Բրիւդինայէն, Դասովայէն ու Իբէյէն եկած հեռագիրները ու տեղեկագիրները բրողոքոլին հետ կարգացուին։ Առենապետը յայտարարեց թէ ատոնք յանձնաժողովին յղուած են և թէ յանձնաժողովը եթէ պէտք չտեսնէ պիտի չկարդացուին։ Ժողովը որոշեց երկուշաբթի օրակարգը անցընել բրողոքոլը։

Ցետոյ ձեռք առնուեցաւ դատարկապորտներու կանոնագրին վիճաբանութիւնը։ Առենադպիրը կարդաց հետեւեալ 10րդ յօդուածը.

«Անոնք որ ոճրի, կամ գողութեան, կամ քսակահատութեան, կամ գողերու աջակցելու և կամ խարեբայութեան համար դատապարտուած ու իրենց պատիժը կրած են և կամ ոստիկանութեան հսկողութեան տակ կը գտնուին, եթէ կասկածի տեղի տուող ընթացք մը ունենան, իբրեւ կասկածելի անձ կը նկատուին։»

Եւդոկիայի երեսփոխան Իսմայիլ փաշա յայտարարեց որ նոյն յօդուածին մէջ նշանակուած ոճիրներու տեղ աւելի լաւ կ'ըլլայ ընդհանուր կերպով «ոճիր, յանցանք ու թերութիւն» ըսել։ Արիւդիտի փաշա հարցուց թէ անպատեւելու, վիրաւորելու և դէնք քաշելու պարագաները ինչո՞ւ չեն յիշուած։ Զոհրապ էֆ. յանձնաժողովին կողմէ պատասխանելով ըսաւ թէ յանցանքները երկու մասի կը բաժնուին. մէկը թէ՛ բարոյականի և թէ ինչքի վնասել և երկրորդն ալ միայն ինչքի վնասել։ Առաջին մասին մէջ գտնուողները կասկածելի կը նկատուին։ Արիւդիտի փաշա բաւական հարատ պատասխանեց։ Ցետոյ կարդացուեցաւ եպարքոսական գիր մը՝ ծանուցանող թէ որոշուած է դատական և էվգաֆի պաշտօնարանները ուրիշ տեղ փոխադրելով Երեսփ. Ժողովին և Ծերակոյտին սրահները ընդարձակել։ Սինոպի Երեսփոխան Հասան Ֆէյզմի էֆ. յայտարարեց թէ Խորհրդարանին չէնքը ո՛րքան ալ ընդարձակուի, դարձեալ անկարելի պիտի ըլլայ լայն ու յարմար վայր մը յատկացնել ուղղիղներուն։ Միւս կողմէ դատական ու էվգաֆի պաշտօնարանները համար ալ պարապ տեղը ամսական 50-60 ոսկի վարձք պիտի տրուի։ Հասան Ֆէյզմի էֆ. առաջարկեց ներկայ վիճակը պահել մինչեւ որ ազգին ու տերութեան դիրքին համապատասխանող չէնք մը կառուցուի Խորհրդարանի համար։ Առենապետը յայտարարեց թէ բնականաբար ազգին փառքին համաձայն չէնք մը պիտի կառուցուի՝ ամէն տարի ելմտացոյցին մէջ որոշ գումար մը սահմանուելով. բայց ներկայ վիճակն ալ չի կրնար շարունակուիլ. յանձնաժողովներուն համար սենեակ չկայ։ Դատական պաշտօնարանը Տար-իլ-Խայրը պիտի փոխադրուի, որով վարձք պակաս պիտի չմնայ։ Էվգաֆի պաշտօնարանին համար ալ անորոնման յարմար չէնք մը կը փնտռուի։ Հիմակուան չէնքը եթէ ընդարձակուի, 5-600 հոգի պիտի կրնայ պարունակել։ Շինութիւնները նոստաչրջանին փակման միջոցին պիտի կատարուին։ Ժողովը այդ նպատակով տրուած որոշումը ընդունեց։

Առենադպիրը կարդաց Եպարքոսին ուրիշ մէկ պաշտօնագիրը, որով կը յայտարարէր թէ պետական Խորհուրդին մէջ հիմա սա օրինագիծերը կը քննուին.

Որսորդութեանց նկողութիւնը, ոստիկաններու և ոստիկանական Նախարարութեան կազմակերպութիւնը, յեսնեալ տուրքերու գանձումը, Շէրիի դատարանները, հանգստեան թոշակները, պետական Խորհուրդին ու Տէֆթէրխանէի վերատեսչութեան գործառնութիւնները արտաքին յարաբերութեանց տնօրէնները, դատաւորներու վարձարանը, անտառները, արհեստագործական վարձարանը, հանգանակութիւնները, զինուորագրութիւնը, որթատուիճ, պաշտօնաներու արձակուրդը, մարմիներու ընկումը, անցագիր, մարդասմար, գնումներու միացում, հանքեր, հեղինակութեան իրաւունք, երկրագործութիւն և անասնաբուժութիւն, թաղերու գլխերապահներ, հանքերու մասնագէտներու մարմինը և զինուորական առողջապահական մարմինները։

Գրիգորիսէի երեսփոխան Արիֆ պէյ պահանջեց կառավարութեան հարցնել թէ դատական գործառնութեանց վերաբերեալ օրինագիծերը մինչեւ հիմա ի՛նչու չեն ղրկուած, քանի որ ազգին զարգացումը ու բարձրացումը արդարութիւնը ապահովելով միայն կրնայ ըլլալ։ Դատական յանձնաժողովին անդամներէն Ազմի պէյ, ըսելէ յետոյ թէ այդ մասին հարկ եղած դիմումները եղած են, սա բացատրութիւնները տուաւ.

«Դատական խորհրդականը երբ նախարարի պաշտօնը փոխանորդաբար կը վարէր, նոյն պաշտօնարանը դիմելով հարցուցած էինք թէ ի՞նչ տեսակ օրինագիծեր կը պատրաստուին. պատասխան ստացանք թէ առեւտրական կանոնագիրը պատրաստուած և առեւտրական Սենեակը ղրկուած է, բայց դեռ չէ վերադարձուած։ Յետ յայտնեցինք թէ այդ կանոնագիրը Երեսփ. Ժողովին ղրկուելու տեղ առեւտր. Սենեակին ղրկուած էր։ Նոր Նախարարին օրով ալ դիմում ըրինք և պատասխան ստացանք թէ պատժական ու առեւտրական կանոնագիրները միայն ուղարկուած են և մինչեւ երեք օր Եպարքոսին պիտի ղրկուին։»

Էօմէր Ֆէվզի էֆ. առաջարկեց կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել կրթական օրինագիծերու մասին, որոնք նշանակուած չեն հաղորդուած ցուցակին մէջ։ Միւֆիթ պէյ յայտարարեց թէ կրթական Նախարարութիւնը պատրաստած է նախնական վարժարաններու կանոնագիրը, որ Եպարքոսին պիտի ղրկուի։ Արիֆ Իսմէդ պէյ ալ ձեռնհաս պաշտօնարանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց, ըսելով որ հանրային առողջապահութիւնը ապահովելու մասին պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած չեն։ Այս առաջարկութիւնները նկատողութեան առնուեցան։ Առենապետը յայտարարեց թէ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան բրողոքոլը երկուշաբթի օրա կարգը անցուած է։ Երեսփոխան մը առաջարկեց որ այդ մասին Բրիւդինայէն, Դասովայէն ու Իբէյէն եկած հեռագիրները ու տեղեկագիրները բրողոքոլին հետ կարգացուին։ Առենապետը յայտարարեց թէ ատոնք յանձնաժողովին յղուած են և թէ յանձնաժողովը եթէ պէտք չտեսնէ պիտի չկարդացուին։ Ժողովը որոշեց երկուշաբթի օրակարգը անցընել բրողոքոլը։

Ցետոյ ձեռք առնուեցաւ դատարկապորտներու կանոնագրին վիճաբանութիւնը։ Առենադպիրը կարդաց հետեւեալ 10րդ յօդուածը.

«Անոնք որ ոճրի, կամ գողութեան

ընդունուած ըլլալով, նոր նախարարութիւնը կառավարութեան ղեկը ձեռք առած ատեն, իր նախորդին քաղաքականութիւնը շարունակեց և Քեամիլ փաշայի դէմ՝ իրեն կազմած բրօթօքոլին կարգ մը տրամադրութիւնները տերութեան շնորհուն աւելի նպաստաւոր եղանակով արագրելէ ետքը, բանակցութիւնները եզրակացուցած և կնքուած է այն բրօթօքոլը որ ցրուած է լրագրի անդամներուն։ Թէև մեզի համար ընդունելի բան մը չէ ցարդ մեր երկրին մէկ մասը համարուող երկրի մը օտար տերութեան մը թողուիլը, սակայն, խաղաղութեան պահպանման համար, այս ինդիրը խաղաղութեամբ կարգադրելու մասին մեծ տերութեանց յայտնած փափաքին հակառակ վարուիլը անպատեհութիւններէ զերծ չէր։ Միւս կողմէ, մը երկրին սասակ պէտք ունեցած ներքին բարեկարգութեանց կարենալ ձեռնարկելու համար, քացարձակապէս անհրաժեշտ էր ակախ խնդիրները լուծելով՝ քաղաքական արդի դժուարութիւնները ասպհան մը եւս սատկացնելուն և ծանրացնելուն առաջքը առնել։ Ակէզ զատ, տերութիւնները գործը խաղաղութեամբ կարգադրելու մասին իրենց յանձնարարութեամբ իսկ բարոյապէս վաւերացուցած կ'ըլլային կցման խնդիրը, որ վերջերս ռուս կառավարութեան կողմէ ալ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ։ Քեամիլ փաշայի յայտարարութեան վերոյիշեալ հաստատին ծանրարուիլը ինքնին ցոյց կուտայ թէ ժողովը սկզբունքով ընդունած է խնդրին դրական փոխարինութիւնով կարգադրութիւնը, որով կ'առաջարկենք ժողովին որ այդ պարագան նկատի առնելով ըստ այնմ որոշում արուի։

Արտաքին գործոց յանձնաժողովի անդամներ.

Մ.Հ.Ա.Ս ԱՐՍԼԱՆ, (Նախագահ) ՏՕՔԹ. ԱՐԻՖ ԸՍՄԷԹ, ՎԱՐԴԳԷՍ, ՔՕԹԱՆԹԻՆՏԻՆ, ՔՕՔԻՍԻ, ԱՀՄԷՏ ՆԵՍԻՄԻ, ՐԱՀՄԻ, ԻՍՊԼԷՏՈՒԼԱՀ, ՄԱՄՕԲՈՒԼՕ։

ՖՐԱՆՍ. ԴԵՍՊԱՆԸ ԵՒ ՕՍՄ. ՔՕՄԻԹԷՆ. — Քեամիլ փաշայի անկումէն յետոյ Օսմ. Քօմիդէն չը ըլլաբերական մը ղրկած էր գաւառական ճիւղերուն, բացատրելով թէ ի՛նչ պատճառներու համար տապալած էր նախորդ նախարարապետը։ Այս առթիւ Քօմիդէն կարգ մը ամբաստանութիւններ բրած էր Քեամիլ փաշայի դէմ։ Սաիտ փաշայի նկատմամբ, ըսելով որ Ֆրանս. դեսպան Պ. Բոնսթանի հետ միացած, երկրին շահերուն վնասակար ընթացքի մը հետեւած էր։ Օսմ. Քօմիդէն Ֆրանսական դեսպանին համար բսած էր թէ երկու միլիոն ֆրանք բացէն ստացած է, բանակցութիւնները յաջողցնելու համար։ Քօմիդէնին այդ չը ըլլաբերականը ձեռք անցած ըլլալով Սեւրպէսքիի մէջ հրատարակուած էր։ Ասոր վրայ՝ Պ. Բոնսթան ծանր դիտողութիւններ բրած է նախարարապետին, բողոքելով Օսմ. Քօմիդէնին բռնած ընթացքին դէմ, որ չէր քաշուած իբր կաշառակեր ամբաստանելէ զինքը։ Հիւսէյին Հիլմի փաշա պատասխանած է թէ դեսպանը կրնայ դատ բանալ Սեւրպէսքիի դէմ, երեւան հանելու համար թէ այդպիսի չը ըլլաբերական մը ղրկուած է իրօք։ Պ. Բոնսթան առարկած է թէ չի կրնար այդպիսի դատ մը բանալ, քանի որ 1880ին Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ ամէնէն աւելի ինք ջերմապէս ջատագոված էր մամուլի ազատութիւնը։ Եպարքոսը դիտել տուած է թէ ինք չէր ճանչնար Օսմ. Քօմիդէնին մարդիկը։ Դեսպանն ալ է վեր հանած է սա պարագան թէ Բերա-Բէյլէսի մէջ տրուած հացկերոյթին առթիւ բարեկամութիւն հաստատուած է նախարարապետին ու քօմիդէնին միջեւ, և թէ նախարարապետը գործադիր իշխանութեան գլուխը գտնուելուն, դեսպանին նկատմամբ եղած նախատինքը կրնար պախարակել։ Եպարքոսը յայտարարած է թէ Անմէտ Բիզա պէյի հետ պիտի տեսակցէր այդ մասին։ Պ. Բոնսթան առարկած է թէ Անմէտ Բիզան կ'ընդունէր իբր Երեսփ. Ժողովի նախագահ միայն, և թէ տրուած պատասխանը անբաւական նկատելով ինդիրը Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութեան պիտի հաղորդէր։ Որոշուած էր մինչեւ երեկ դիշեր պատասխան մը տալ Ֆրանսական դեսպանին։ Այս ցաւալի դէպքը գէշ ազդեցութիւն յառաջ բերած է, կ'ըսէ Եենի Կազէդա։ Այս առտուան Սեւրպէսքի երկար խմբագրական մը նուիրելով այս միջադէպին, կ'ըսէ թէ Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշա Օսմ. Քօմիդէնին կը պատկանի, ինչպէս Անմէտ Բիզա պէյ յայտարարած է Բերա-Բէյլէսի մէջ տրուած ծանօթ հացկերոյթի մը առթիւ։ Հետեւաբար ինչպէս կ'ըլլայ որ Եպարքոսը դեսպանին կը յայտարարէ թէ չի ճանչնար Քօմիդէնին անդամները, գաղտնի ընկերութիւն մը ըլլալուն։ Սեւրպէսքի կծու դիտողութիւններ ուղղելով Քօմիդէի հացէին, կ'ափսոսայ որ ազգին ճակատագիրը շահախնդիր մարդոց ձեռքը մնացած է։ Ու դիտել կուտայ որ, դեսպանին կողմէ եղած դիմումին վրայ, Եպարքոսը պէտք է ներկայանար Երեսփ. Ժողովին և յայտարարէր թէ ո՛րչափ ատեն որ գոյութիւն ունենար Մ. և Ց. Օսմ. Քօմիթէն, ինք չպիտի կրնար շարունակել պաշտօնը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Պուլկարական պատուիրակ Պ. Լիաբչէֆ երէկ Բ. Դուռ երթալով տեսակցութիւններ ունեցաւ։ Այս շաբաթ օր առաջին գումարումը պիտի ընեն պուլկար պատուիրակները և Բիզպադ փաշա, արտաքին Թղթակցութեանց քարտուղար Լութֆի պէյ ու Նորատունկեան էֆ., բանակցութիւններ կատարելու համար։ Կը յուսացուի որ մէկ քանի նիստէ յետոյ կարգադրուին առկախ խնդիրները։

—Ռուս կառավարութիւնը ի մօտոյ Եւրոպական տերութեանց պիտի առաջարկէ վերջնականապէս ընդունիլ Պուլկարիոյ անկախութիւնը։

ԵՐԼՍԷՋԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՒԺԸ.—Երլսէրզի պահակազօրքին մէկ քանի վաշտերուն մէջ անհնազանդութեան նշաններ տեսնուելով մէկ գումարտակ խորտրնկէց ղրկուած է Երլսրզ, պաշտպանողական ուժը աւելցնելու համար։

ԹԻՒՐԱՆԻ օսմանեան գործակատարը խնդրած է որ Թէհրան օսմ. զօրք ղրկուի, դեսպանատունը ապատանած օսմ. հպատակները պաշտպանելու համար։ Ասկէ առաջ օսմ. զօրք ղրկուած էր Պարսկաստանի ուրիշ մէկ քանի քաղաքները, օսմ. հպատակներու պաշտպանութեան համար։ Ֆիւրտ ցեղերու պատկանող մարդիկ օսմ. սահմանագլուխը անցնելով, սպանութիւններ ու աւարառութիւններ գործած են։ Պարսից դեսպանատունը Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրեց այդ մասին։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ Վոսփորի մէջ և Պոլսոյ կողմը երկարական լոյս գործածելու մասնաւոր խնդրոյ ընկերութեան մը առաջարկով զբաղեցաւ։ Խորհուրդին մէջ նկատի առնուեցաւ երկմտական նախարարութենէն յղուած թեղգրէրն՝ նոյն պաշտօնատան երկմտական բարենորոգմանց մասին։

ՊԱՍՊԱՍԻ ՎԻՃԱԿԸ.— Որոշուած է Թորբիլանա մը և մարտանաւ մը ղրկել Պասրա, տեղւոյն մէջ ծագած ապստամբութեան մը առաջքը առնելու համար։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ մը կազմուած է, Էյոպի մէջ չուխայի և գուլպայի գործարան մը հաստատելու համար։

ՕՍՄ. ԱԶՊ. ՊԱՆԵՌԱՑԻՆ հաստատումը վաւերացաւ կայս. Իրատէով։

ԹՐԱՄՎԱՅԻՆ ընկերութեան բաժնետէրերու Ընդհ. Ժողովը երէկ գումարուեցաւ և 1907-1908 տարուան հաշիւները քննեց, կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարելով։ Թրամվայի ընկերութեան նորէն զեկուցուեցաւ որ ժամ առաջ ձեռնարկէ իր նոր գիծերու շինութեան։

ՕՍՄ. ԾՈՎԱՑԻՆ անանուն ընկերութիւնը մը կազմուած է, որուն նպատակը պիտի ըլլայ շոգենաւներ բանեցնել Միջերկրականի մէջ։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ, երէկ դիշեր, իրեն եղած հրաւէրի մը վրայ, պալատ գնաց և Սուլթանին հետ տեսակցեցաւ։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ տիրող սովին պատճառու նոյն նահանգէն արմտիքի արտածումը արգիլուեցաւ։

ԴԵՐՄԱՆ Առեւտրական Սենեակներու կողմէ մեծ տերութեանց դիմում պիտի ըլլայ տուգանք պահանջելու գերման վաճառականութեան կրած վնասներուն համար, մղուած պոյքոթաժին հետեւանքով։

ՐՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Լ. Հերրլ, Նիքոլոսոս և Բրօսսու բողոքի միթինկ մը պիտի սարքեն Խորհրդարանին կողմէ իրենց դէմ տրուած որոշման առթիւ։

ՀԱՒԵՏ ՄԱՆՕՐ ՄԸ.— Պայազիտի կողմերը, պարապ դեսպի մը վրայ, շուն մը մանուկի մը դիակը ուտելու վրայ էր երբ ոստիկանները տեսան։ Բացուած քննութեան հետեւանքով երեւան ելաւ թէ այդ մանուկը ապօրինի յարաբերութեանց ծրնունդ ըլլալով, մայրը հոդ նետած էր։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է այդ անզգամ մայրը։

ՕՍՄ. ՊԱՆԵՌԱՑԻՆ Ղալաթիոյ, Պոլսոյ ու Բերայի գրասենեակները գոց պիտի ըլլան յառաջիկայ երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ և Զատկի երկրորդ օրը՝ երկուշաբթի։

ՎԻՆԼԻ ՊԱՆԵՌ ՖԻՐԱՑԵՆԻ Բերայի ճիւղը բացուած է մարտ 2/15էն սկսեալ։ Պոլսոյ գործակալութեան՝ Էլքեանթիպ խան, Բերայի գործակալութեան՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ Փողոց։

15—11

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՑ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Մակաբոյծը հասարակաց թշնամի մըն է. իր գերազանցապէս նուրբ, անդադրում ու աշխատալից գործն է ծծել մարմիններու հիւթը, սնանիլ անով և ապրիլ։ Ինք ո և է բարեմասնութիւն չունի իրեն սեպհական. մէկ հատիկ է իր յատկութիւնը՝ ապրիլ ի վնաս ուրիշին, միշտ բան մը յափշտակելով այդ ուրիշէն, և սատկիլ այն րոպէին իսկ երբ գարշանքի շարժում մը զինքը վանէ նեռէ հեռուն, պարապին մէջ։

Բնութեան մէջ անդադալապէս կը ծնի կը բուսնի մակաբոյծը, չես գիտեր ինչո՛ւ. բոլոր շարժուն և անշարժ, կենդանի և անկենդան էակները ունին իրենց լրնութեան այս անլսելի և ըստ երեւոյթին անվնաս ցեցերէն։

Մարդկային ընկերութիւնը, իբրեւ շարժուն և կենսալից մարմին, բնականապէս պիտի ունենար այս զազիր ու նողկալի էակներէն, մակաբոյծներէն։

Մարդկային մակաբոյծին բնորոշ յատկանիշն է ընդհանրապէս յարձակիլ այն մարմիններուն վրայ, որոնք ինքնապաշտպանութեան, անոնց մերձեցումէն ու մօտենալէ հպումէն ինքզինքնին ղերծ պահելու միջոցներէն զուրկ են։ Զօրաւոր և հուժկու կաղմուածքներու շշոչափումին մէջ՝ մարդկային մակաբոյծը անանելու միջոց չի գտնար, դարմանալի հակասութեամբ մը։ Իսկ տկար կաղմերու վրայ ան կը յարձակի տարօրինակ կատաղութեամբ, անկուշտ ախորժակով։

Օրինակի համար, Հայը տկար մարմին մը ըլլալով՝ մակաբոյծները դիւրին և ձեռնտու որս մը կը գտնեն անոր վրայ։ Հայութեան կողին մէջ խրած՝ անհամար մակաբոյծներ կան որոնք, առանց աղմուկի, կը քաշեն ու կը քաշեն անոր կենսունակութիւնը, արիւնը, հոյզը։

Այս մակաբոյծներէն են Հայաստանի դանդան անկիւնները որջացած օտար միսիոնարները։ Խլուրդներու պէս ապրած ամէն անկիւն, կը գործեն ի վնաս Հայուն կեանքին։ Ամէն դանանութենէ, ամէն յարմուանութենէ կան, մանաւանդ կաթոլիկ և բողոքական։ Եւրոպայէն ու Ամերիկայէն, քսամեակի սեւ տարիներով, թափած են Հայաստանի վրայ, մանաւանդ յորմէ հետէ Հայութեան բռնակալութիւնը իր սրինգաուութեան չարաչար գործին սկսած էր։ Որչացած զանազան հայաշատ կեդրոններու մէջ, այս մակաբոյծները, քաղաքակրթիչ տարբերու պատրուակին տակ, առանց աղմուկի, Հայուն բարոյական փճացման գործը կը կատարեն զարմանալի և անագորոյն երկանմտութեամբ։ Կը ձգտին մեռցնել, Հայուն մէջ, մարդը, Հայը։ Մէկ կողմէն կաթոլիկ միսիոնարները, միւս կողմէն ամերիկացի միսիոնարները, մէկը Աւետարանը բռնած, միւսը՝ Աստուածաշունչը, մէկը պապին անունովը, միւսը, «տէրոյը խօսք»ին, դեռ կ'ուրշկեն հայաբնակ գաւառները։ Մեր կրօնքը մեռցնել ուզելով՝ նպատակին հայութիւնը մեռցնել է։ Մեր սերունդները դաստիարակել ուզելով՝ հայկական ոգին ջնջել է նպատակնին։ Տասնեակ տարիներ առաջ, երբ անտէրունչ, մորթուելու վրայ էր Հայը իր բնավայրին մէջ, ու անտուն անտնունդ կը թափառէր իր աւերակներուն վրայ, այդ «բարեգործները» հացի փշրանքներ նետեցին անոր առջեւ։ «Վրօնքդ և խիղճդ մեղի ծախէ՝» ուռնալով։ Անհուն թակարդ մըն էր ասիկա՝ վատօրէն և շնահաւօրէն լարուած հայածական ազգի մը գոյութիւնը չուրջը։ Շատեր եղան ատոր մէջը թաւալգլորը ինկող։ Եւ աւելի ահռելին ան է որ այս մակաբոյծները իրենց գործին յաջողութեանը համար կրթնած էին հայանալած բռնակալութեան, որուն կը պարտէին իրենց բոլոր յաջողութիւնները։

Բայց ահա ան ինկաւ, այդ բռնակալութիւնը, փլաւ պատնէշը որուն վրայ կեցած՝ հայութեան մակաբոյծները կը գործէին՝ Հայուն հոգին փրկութեանը!! համար։ Աքծաններու մէջ պրկուած, տարիներով հանդուրժեցինք այս մակաբոյծներուն նախիրներուն։ բայց ա՛լ ժամանակ եկած է որ թօթվելիք, ուժգնօրէն թօթվելիք վար նետելու համար մեր մարմիններուն փակած այդ մակաբոյծները, և վերջապէս ազատինք մեր կրունկներուն տակ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԵՐԿՐԻ ՑԱՒԵՐԸ

ԱՇԱԲԵԿԻՀ ԶՐՈՅՑՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐՍՏԱՇԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[Հ. 6. Դաշնակցութեան ուղղուած նամակներ]

Սահմանադրութենէն ետքն իսկ, փորձեցին ջարդել տեղւոյս և չրջանակ քրիստոնեաները, Զիլանի Շէյխ-Անմէտին հետ համախորհուրդ։ Բայց բարեբախտաբար, դաւանանութիւնն իմացուելով խափանուեցաւ դարձեալ, ինչպէս Տիրպէքիրի կուսակալը խափանեց այդ առթիւ ժողովուրդին բացած դաղը և վերստին իրենց տեղը դարձնելով ակներեւ իրողութիւնը հերքեց... ըստ սովորութեան։

Հետեւապէս վտանգը կրկին վտանգ մնաց Սիլիվանցի անդէն ու անսպասելի ժողովուրդին համար։ Ֆիւրտ ցեղապետները միաձայնաբար կուսակցութիւն ու անուն փոփոխելով նախկին rhafuhoğlar ըլլալէ չդադրեցան երբեք և ոչ ալ հայաջինջ քաղաքականութեան ծրագրէն մասիւ չպի չեղեցան։ Ընդհակառակն, հետզհետէ գաղտնի յարաբերութիւն մշակելով Տիրպէքիրի և հանանօրէն մայրաքաղաքի ռէպաքթիւնէրների հետ առաջուընէ աւելի անեղ թափով և վճռական փորձերով կը նկրտին իրականացնել իրենց սեւ խորհուրդ։

Վերջերս, զարմանալի արագութեամբ զրոյցներ սկսան շրջիլ Խիանի, Զըռբգանի, Սիլվանի, Պէրիկի և Ղարզանի քիւրտերուն մէջ, թէ «հիւրիյիքը ջնջուած և հին ըէժիմը վերահաստատուած է, Ֆէրման է, Նորէն Ֆէյլանները պիտի ջարդենք։» Մէ է այս լուրերուն բուն դեղակատարը։ Մեղի հաւատեցին, նոյն իսկ Հաճի Սատուն աղային ուաք խաթունին խոստովանութեամբ որ յունվ. 16ին Հաճի Աղան իր տան մէջ կարգ մը զինուած քիւրտեր հաւաքելով իբր երկրորդ փորձ պիտի յարձակէր Նախ Միւֆարդընի և ապա շրջակայ հայաբնակ գեղերու վրայ։ Սակայն տեղւոյն գայմագամը մէկ քանի անձերէ լսելով պոռթկալու վրայ եղող դաւադրութիւնը՝ մեծ պատասխանատուութենէ մը ճողսրելու և մանաւանդ դրամ մը ձեռք բերելու համար, իր տրամադրութեան տակ ունեցած քանի մը ոստիկան - զինուորներուն և կառավարական պաշտօնէութեան հետ գիւղերուն ժամը 4ին կ'երթայ իր տան մէջ կը ձերբակալէ Հաճի Աղան և կառավարութեան պաշտօնատունը բերելով կը հարցաքննէ և մինչև արշալոյս բանտարկելէ վերջ ազատ կ'արձակէ զայն։ Դիւերային այս անցուդարձին նկատմամբ խօսելով ականատես մը կ'ըսէ թէ՝ Միւֆարդընի միւս աղա-պէյերու թախանձանքներուն վրայ, գայմագամը արձակեր է Հաճի Աղան և թէ խնդիրը կուսակալութեան չհեռադրելու համար իրր կաշառք գումար մը ընդունած է անկէ։ Կառավարական պաշտօնեաներէն մէկն ալ պատմեր է։ «Իրաւ, բերինք հարցաքննեցինք Հաճի Աղան, բայց բան մըն ալ չհասկցանք։» Ազնիւ պաշտօնեային այս խօսքը որքան խուսափողական, այնքան ալ յայտնի խոստովանութիւն մը չէ՞ Հաճի Սատուն աղային կողմէ նոյն ուրբաթ գիւղերուան մէջ սարքուած յարձակման ստուգութիւնն հաստատող։

Ցունվար 28.— Պատրգանէն անցնող ճամբուն վրայ Խոշրգան ցեղէն Լօմէրէ՝ Խալրատի երկու աղաքը, Հասսօյէ Մրհէի որդիքը, Մրսթօ և Ամէ՝ Խալրատ՝ Սիւլէյմանի որդին Սիւլէյման, ուրիշ տան հոգիի չափ քիւրտ ընկերներով կը յարձակին Ծարրինէն տուն վերադարձող Դաշնակցական չորս ընկերներու —որոնք Սահմանադրութենէն առաջ զինուոր էին — և անոնց հետ եղող ուրիշ մի քանի հայերու վրայ, կը ծեծեն զանոնք և կը կողոպտեն առնելով միանգամայն անոնց վրայի հագուստները։ Խօշրգանցիք այս բանը կ'ընեն լոկ անպատուելու համար անունը հայ Ֆեդայիներուն, որոնց անդէն իրենց անունը կան գործով չրջիլն արդէն կնմնալ լսած էին։

Ցունվ. 30.— Կունէֆանս ընակող Մէճիտ և Թահիր անուն երկու քիւրտ՝ իրենց ազգակիցներուն կատաղութիւնը հայերու դէմ գրգռելու չարամտութեամբ, գեղին մօտ անծանօթ տէրվիշի մը հանդիպելով չարաչար կը ծեծեն զայն և կ'առնեն ձեռքն եղած մանակը, անանկ համոզելով տերվիշը թէ իրենք հայ են։ Մէկ երկու օրէն լուրը տարածուած էր չրջակայ աշիրէթներու մէջ՝ թէ հայերը տերվիշ մը սպանած են, ուրիշ մըն ալ չարաչար խշտանգած ու նախատած։ Զայս լսող քիւրտերը թունդ կելլեն և մաղ կը մնայ որ կունէֆանցիի վրայ յարձակում գործելով տեղին հայ բնակչութիւնը սրի անցնէին։ Բայց հայերը խոհեմութեամբ կը յաջողին իրողութիւնը մերկապարանոց ընելով՝ վտանգին առաջքն առնել։

Փետր. 1.— Մուսեցի քիւրտեր յարձակելով Դապրլ ՕՃվզի գայմագամին վրայ, իբր հայասէրի մը, կը սպառնան սպաննել զայն։ Գայմագամը 15 օրէ իվեր Բացի անուն Հայաբնակ գիւղը փոխեր է, որով այդ կողմեր անիշխանութիւն կը տիրէ, երեւելի ուաղակներէն Հաճի Մուսայի որդին Հասան բանտէն փախցուած է իր ցեղակիցներու կողմանէ։

Փետր. 3.— Զէրթիշցի Հասսօ աղայի ծառաները զինուած յարձակեր են Պասօրգ գիւղացի հայերուն վրայ և մէկը վիրաւորած։ Ասոր վրայ խեղճ գիւղացիք բոլորն ալ գիշերով կը ջատագովեն Գօրբդ գիւղը փախուստ տալ կոտորումէ ազատելու համար։

ԹՐԱԿ

Սլիվան

ԴԱՒԱՌԸ ԶՈՒՇԵՐ "ԲԻԼԶԱՆԳԻՈՆ,,

Այսօրուան ժամանակը կը հրատարակէ Մալկարաչէն նամակ մը, գրուած տեղւոյն Հայ Ընթ. Ընկերութեան կողմէ որուն մէջ կը յայտնուի թէ քաղաքին ազգ. չրջանակները և մասնաւորապէս Ընթ. Ընկերութիւնը պժգանքով և սոսկումով լեցուած Բիւզանդիոնի հակազգային խայտառակ ընթացքին առջեւ, մերժած են Բիւզանդիոնի թիւերը և կը հրաւիրեն բոլոր Բիւզանդիոնի բաժանորդ ազգայինները նոյնը ընել, չքաշուելերելու համար անազնիւ և ազգավնաս հրատարակութիւններ։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻՆ կը գրեն մեզի մարտ 4 թիւով.— «Ցաւենալն դէպս, քաղցր յոյսերով լցուած սպասում ենք Տ. Տ. Իզմիրլեան Վեհափառ կաթուղիկոսին՝ որ փարուելով նորա չուրջը՝ աշխատինք և վերաշինենք այն ամէնը ինչ որ քանդուած է, ինչ որ աւերն է, այս է մեր փայփայած իղձն ու փափաքը, և սորա մէջ պիտի տեսնենք մեր միակ միխթարութիւնը։ Թէեւ Պոլսից Կովկասեան հայ թերթերին ուղարկուած թղթակցութիւններից կ'իմանանք որ արդէն կաթուղիկոսի հաստատութեանը վերաբերեալ ձեւականութիւններն՝ կատարուած են, բայց մինչեւ այժմ մենք չստացանք ռուսական կառավարութիւնից ո և է պաշտօնական կամ կիսապաշտօնական տեղեկութիւն։ և օրեց օր սպասում ենք այդ տեղեկութիւնը ստանալուն, որ հարկաւոր կարգադրութիւններն անենք։ Ցուսամ որ չուտով կը ստանանք այդ հաղորդագրութիւնը»։*

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՎԻՃԱԿԸ.—«Մեր ձայնը»ին մէջ կը կարդանք.— Ս. Էջմիածնի սինոդը սկսել է լիկվիդացիա անել իր անդամների մեղքերը։ Առ այժմ սկսուած է էն մեծից՝—Տեղապահ Սուրէնեան Սրբազանը, Թիֆլիսի առաջնորդ եղած միջոցին անոգ է գտնում (առնուազն), և աղգը կորցնում է Սոֆիա Կիրիակովայի կտակած 16,000 ռ. գումարը։ Քանի տարի է այս գործը քննում ու ձգձգում էր սինոդում։ Բայց Սուրէնեան Սրբազանը մեծամասնութիւն չունէր։ Այժմ, երբ արդէն սինոդում բաղմած են Սուրէնեանի ապօրինաբար առաջարկած և հաստատուած նոր անդամները, գործը վերջնականապէս քննուած է, և որոշուած է «անպարտ համարել զատեան կոնսիստորիայի և զատենապետ Նորին, որ էր ժամանակին Տ. Գէորգ արքեպիսկոպոսն»։ այսինքն՝ Սուրէնեանցը... արդար իւրի նման անմեղ է։ Երեւի չուտով կարգը կը հասնի լիկվիդացիա անելու և սինոդի անդամ Ցուսիկ արքեպիսկոպոսի տարած տասնեակ հազարներին, և՝ սինոդի անդամ Մեսրոպ վարդապետի հաշիւներին, և՝... մի խօսքով բոլոր «մեր մարդկանց» մաքուր ու խոշոր, ներելի ու աններելի մեղքերի։ Շատպեցէք, քանի կաթուղիկոսը եկած չէ։»

ԶԱՏԿԻ «ԻՀՍԱՆ»ՆԵՐԸ.—Դրած էինք երէկ թէ՝ Պատրիարքարանները թաղրիրներով դիմում բրած են դատական նախարարութեան, որպէս զի ըստ սովորութեան կառավարութիւնը այս տարի ալ տայ Պատրիարքարաններու նուէրները։ Եենի Կազէդա մեր այս լուրը տալով կ'ըսէ թէ՝ պատկանեալ իշխանութենէն հաղորդուեր է Ցունցաց Պատրիարքարանին թէ այդ նուէրը դադրեցուցուած է բոլորովին։ Ապահովաբար միւս Պատրիարքարաններուն ալ նոյնը հաղորդուած է, ինչ որ երէկ մենք գուշակած էինք արդէն։

ՆՈՐ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ.— Սկիւտար Ս. Խաչ թաղէն ազգ. երեսփոխան ընտրուեցան Կարնոյ օսմ. երեսփոխան Վարդգէս էֆ. Սէրէնկիւլեան և Վանի օսմ. երեսփոխան Վահան էֆ. Փափազեան (կոմս)։

ՏԵՂԱՊԱՀ Սրբազանին այցելութիւն տուին երէկ Վենետիկի մխիթարեաններէն Հ. Եսայի Տայեցի և Հ. Ցուսիկ Մէհրապեան։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ միաբանութիւնը, ի նպաստ Հայաստանի սովելոց իր մէջէն 200 բուպլի հաւաքելով ղրկած է Պատրիարքարան։

ԷԶՄԻՐԻ առաջնորդ Դուրեան Սրբազան նախընթաց օր բարի գալստեան այցելութիւն տուեր է տեղւոյն նորընտիր կուսակալի փոխանորդ Ֆէյզիա փաշայի։

ՏՆՏԵՍՍԱԼԱՆ Խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ հետեւեալ որոշումները տուաւ։ Ա.— Զնդուշի Սիրանայեաց վանքին ընդարձակ գետինները Ներսէս Պատրիարքի օրով գրաւելու փորձեր եղած էին և Պատրիարքարանը երկար դատավարութիւններէ վերջ յաջողած էր նոյն կալուածոց վանքին պատկանելու մասին վճռագրեր ձեռք բերել։ 1896ի ծանօթ դէպքի ժամանակ վանքը կ'այրուի Թուրք խուժանին կողմէ։ Տեղւոյն Տէքթէրխանէի պաշտօնեաները խնդիրը կրկին կը յուզեն և ներքին գործոց Նախարարութենէն արտօնութիւն մը ձեռք բերելով, կը յաջողին իբր մահիլիլ նոյն վանքատեղի գեներու կէսը վաճառել։ Այժմ միւս կէսն ալ ասուրդի դրուած ըլլալով նոյն պաշտօնեաներուն կողմէ, տեղւոյն առաջնորդական տեղապահը կարեւորը տեղեկագրած էր Պատրիարքարան։ Ակիզ զատ տեղւոյն Էվզաֆի պաշտօնեաներու կողմէ վանքին սեփական ջուրը, ճամբէն չեղեցուցուած էր։ Տնտես. Խորհուրդը ուսումնասիրելով խնդիրը, դիտեց որ կալուածոց սեփական իրաւունքին անրունաբարկիրութիւնը վճռագրերով նուիրագործուած է, և հետեւաբար կընայ պաշտպանուիլ։ Ջուրի խնդիրն ալ պատուաւոր վկաներու միջոցաւ կրնայ ի նպաստ վանքին լուծուիլ, ուստի որոշեց հարկ եղածը տեղեկագրել Քաղաքական Ժողովոյ, որ արդէն նախապէս դիմած էր Բ. Դուռ, այս խնդրին առթիւ։ Բ.— Կէսակիկ Փաշայի Թաղ. Խորհուրդը եկեղեցւոյ չէնքին նորոգութեան կարօտ վիճակը պարզելով արտօնութիւն խնդրած էր նորոգելու։ Նոյնպէս եկեղեցւոյ չրջաքակին մէջ մէկ քանի սենեակներու անհրաժեշտութիւնը զգացնելով չինութեան հրաման կը խնդրէր։ Խորհուրդը իր անդամներէն Աբամ էֆ. Թահթաճեանի միջոցաւ հարկ եղած քննութիւնը կատարելով արտօնեց թէ՝ եկեղեցւոյ նորոգութիւնը և թէ սենեակներու չինութիւնը, պայմանաւ որ հրապարակի վրայ ո և է պարտք չթողուն։ Գ.— Սիլիվրիի մէջ ազգ. վարժարանի մը չինութեան համար տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը հանգանակութեան արտօնութիւն խնդրած էր յայտնելով թէ արդէն 250 ոսկիի մօտ գումար մը կրցած է տեղւոյն վրայ հանգանակել։ Խորհուրդը իր անդամներէն Աբամ էֆ. Թահթաճեանի յանձնեց նախապէս պատրաստել կառուցանելի դպրոցին յատակագիծը և նշանակել ընդհանուր ծախքը, ըստ այնմ կարեւորը տնօրինելու համար։

ՍԵՐԱՍՏԻԱՆԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Նպաստից յանձնաժողովը Սեբաստիոյ առաջնորդին դիմումին վրայ 100 ոսկի ևս ղրկած էր, անոր արժէքովը կարօտեալներուն ցորեն բաշխելու համար։ Առաջնորդ Հայր Սուրբը այդ գումարը յանձնած է տեղւոյն աղքատախնամ ընկերութեան, որպէսզի խղճմտօրէն կատարին բաշխումը։

*** Սեբաստիոյ դաւառ. Երեսփ. Ժողովին ընտրութեան ձեռնարկեր է առաջնորդը։

*** Ժամանակէ մը ի վեր Սեբաստիոյ մէջ դիշերային բանախօսութիւններ տեղի կունենան թուրքերու և հայերու կողմէ, պահպանելու համար համերաշխութիւնը Թուրք և հայ ցեղերուն միջեւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ.— Վաղը բոլոր Հայ եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի վերջին Արեւագալի արարողութիւնը։ Այս առթիւ Վեհ. Հայրապետը պիտի նամագրէ Սկիւտար Ս. Խաչի Արեւագալի երդեցողութիւններուն և պիտի քարոզէ։ Ս. Խաչի Թաղ. Խորհուրդին կողմէ յատուկ պատգամաւորութիւն մը Ն. Վեհափառութիւնը պիտի առաջնորդէ եկեղեցի։ Իսկ Տեղապահ Սրբազանը պիտի նախագահէ Մայր եկեղեցւոյ արարողութիւնները։

ՄՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀՆԱԳԻՐՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ, 31 մարտ.— Ցեղափոխականները Թէհրանի մօտեցած են մէկ ժամ հեռաւորութեամբ։ Կը կարծուի որ Թէհրան պիտի գրաւուի ի մօտոյ։

—Սահմանադրութեան վերահաստատման խնդիրը քննելու համար Ժողով մը գումարուած էր Շահին պալատան մէջ։ Ցեղափոխականները թէև հրաւէր ստացած էին, բայց վախնալով որ ծուղակի մէջ կ'իյնան, այդ հրաւէրին չէին պատասխանած։ Անոնք կը պահանջեն որ իրենց կեանքը երաշխաւորուի կամ Ժողովը դեսպանատան մը մէջ գումարուի։ Եպարքոսը և պետական պաշտօնատարները ներկայ էին, բացի պատերազմական նախարարէն։ Տրուած որոշումը յայտնի չէ։ Հաւանաբար Շահին հաւանութեան պիտի ենթարկուի։

ՎԻԵՆՆԱ.— Այսօր Վիէննայի սերպական դեսպանը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարին յանձնեց սերպ կառավարութեան զեկոյցը, որով Սերպիա կը յայտարարէ թէ իր օրինաւոր իրաւունքները չեն ինաւած Պոսնա-Հերսէքի կցումով, և թէ կը փափագի իր բարի դրացնութեան յարաբերութիւնները չարունակել Աւստրիոյ-Հունգարիոյ հետ։

ՊՈՒԿԲԻԷ.— Ռումանիա պիտի ընդդիմանայ պատուն Էրէնթալի առաջարկին, որ կ'ուզէ Դանուբի յանձնաժողովին մէջ տեղ մը տալ Սերպիոյ։

ՐԵԳԵՐՍՊՈՒՐԳ.— Տուման ծովային պաշտօնատան ելմտացոյցը ընդունեց, 3,400,000 բուպլի դեղչելով նաւային չինութեանց յատկացուած գումարէն։

**ԼԻԶՊ

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ
ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ

Գրեթի Վիոնեի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն աւելի ճաշակի տէր և դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹի հագուստներէն։

ԳԻՆԵՐԸ ԲԱՑԱՌԱՊԱՆԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՎՈՎ ՁԿԱՑ ԲՆԱԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—46

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— Թղթակ Հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, որոնք առնչութիւն ունին Դրոշմատուքի օրէնքի գործադրութեան հետ։ Թիւ 19ի 9րդ յօդուածէն վերջին հատուածին համաձայն, փոխառութեան կամ պարտքի ճանաչման վերաբերեալ պայմանագրութիւնները ենթակայ են համեմատական դրոշմատուքի։ Պարտքի ճանաչման պայմանագրութիւնն կը նկատուին ամէն այն թուղթերը, ուր անպայման կերպով արձանագրուած կ'ըլլայ գումարներու վճարումը։ Հինգ փարա դրոշմատուքի ենթակայ են հաշուեցոյցերը եւ ֆաթուրաները, եթէ ստորագրուած ալ չըլլան։ Մանիֆէսթօներուն ընդգիրները դրոշմատուքէ զերծ են։ Ընդհանրապէս 3 դրուշ դրոշմատուքի ենթակայ են մաքսատան մէջ պահուած մանիֆէսթօնները, որոնք օրինաւոր նկատուելով տէրերուն կը դարձուին։ Բանաղանի օրէնքին համաձայն եղած կտակագիրները, որոնք դատաւճռի ձեւով պատրաստուած չեն, մէկ դրուշ որոշեալ տուրքին ենթակայ են, երբ իշխանութեանց կամ պաշտօնական վարչութեանց կը ներկայացուին։ Դրոշմատուքի օրէնքին դէմ դանցաւոր եղողներուն դրկուած պատասխանները մէկ դրուշ դրոշմատուքի ենթակայ են։ Այն տեսակ թուղթեր, որոնք արտասահմանի մէջ պատրաստուած են կամ Թուրքիոյ այն վայրերը կը գործածուին, ուր դրոշմատուքի օրէնքը չի գործադրուիր, եթէ երբեք գործածուին՝ դրոշմատուքի ենթակայ կ'ըլլան։ Այս թուղթերուն գործածումը ըսելով կը հասկնանք, անոնց ներկայացումը իշխանութեանց, փոխանցումը և կամ ո և է գործածութիւնը, որով երրորդներ ալ կրնան խառնուիլ։ Երբ ծանուցում մը որ պիտի բաժնուի, բայց ո՛չ թէ պատեռուն վրայ պիտի փակցուի, տարբեր անձերու տարբեր ազդերը պարունակէ, 2 փարանոց որոշեալ տուրքին ենթակայ է մէկ ազդ պարունակող ծանուցումներու պէս։ ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

* * *

Ազդ.— Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը հարկաւորներուն կը ծանուցանէ թէ բաց ի թուղթի ու խաւաքարտի վրայ եղած ծանուցումներէն, անհատներու կողմէ պատրաստուած և հանրային վայրերու մէջ կախուած կամ ցուցադրուած ծանուցումները ենթակայ են Դրոշմատուքի օրէնքին 9րդ յօդուածին 94րդ հատուածին մէջ կանխատեսած տարեկան տուրքերուն։ Հետեւաբար, հարկաւորներուն կը ծանուցուի թէ երկու ամիս պայմանաժամ տրուած է, սկսեալ 1909 մարտ մինչեւ ապրիլ 30էն(Հ. Տ.), ներկայանալու համար դրոշմատուքի գրասենեակը, Դալաթիա, որպէս զի նոյն օրէնքին Դ. մասին 3րդ գլխին մէջ կանխատեսուած օրինական ձեւակերպութիւնները կատարուին։ Այդ պայմանաժամէն յետոյ, տարեկան տուրքի ենթակայ ամէն ծանուցում, որուն համար 1325 եւմտական տարուան տուրքը չէ վճարուած, օրէնքի հակառակ պիտի նկատուի, և տուգանք պիտի պահանջուի իւրաքանչիւր ծանուցումի համար, 38րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն։ Շփոթութեան տեղի չտալու համար, Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը հանրութեան կը յիշեցնէ թէ մինչեւ 1909 փետր.ի վերջերը կատարուած բոլոր վճարումները, եթէ 1324 եւմտական տարուան ընթացքին տեղի ունեցած ըլլան, այդ տարուան հետ միասին առնչութիւն ունին, ինչ որ ալ ըլլայ վերջին վճարումներուն թուականը։ Ուստի չահագրգռուողները ամէն պարագայի մէջ պարտին վերը յիշուած պայմանաժամին մէջ 1325 տարուան դրոշմատուքը վճարել։

* * *

Ազդ.— 1881 դեկտ. 8/20 թուակիր կայս. հրամանագրին ի. և Բ. յօդուածներուն և 1903 սեպտ. 1/14 թուակիր յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին համաձայն, Բումելի երկաթուղիի հետեւեալ պարտաթուղթերը. — 332,433, 406,593, 406,594, 474,685, 548,171, 581,291, 592,619, 753,211, 753,212, 753,215, 1,255,599, 1,896,984 որոնք 1879 ապրիլ 1ի վիճակախաղութեան մէջ պարգեւ շահած և տակաւին չեն ներկայացուած, 1909 ապրիլ 1ին ընդլուծած պիտի համարուին։

Կ. Պոլիս 1 փետր.

* * *

Ազդ.— Հանր. Պարտքի վարչութիւնը իր ապասարիանաներուն տարեկան ղեկտեղէնը հայթայթելու ձեռնարկած ըլլալով, կը ծանուցանէ որ առաջարկները կ'ընդունուին հետեւեալ ղեկտեղներու նմուշներուն հետ.— 4 քօսդիւմ՝ սեւ չուխայէ (սթամպուլին), 4 քօսդիւմ՝ սեւ չուխայէ (բրաէնկոդ), 48 քօսդիւմ՝ մութ կապոյտ չուխայէ (բրաէնկոդ՝ ասեղնագործուած օձիքով, 44ը արծաթէ, 4ը ոսկիէ), 46 քօսդիւմ՝ մութ կապոյտ չուխայէ (վէսթօն՝ D. P. O. մարքայով), 14 ձմեռուան բալթօ՝ մութ կապոյտ գոյնով, 14 քօսդիւմ՝ գորշ քութիլ կոստէ, 13 քօսդիւմ՝ չայաք, բաց կապոյտ գոյնով, 17 քօսթիւմ ոստիկան-զինուորներու և ոստիկաններու համար։ Առաջարկներուն հետ պէտք է ընկերանան չուխաներու, ասատաներու, կոճակներու նմոյշներ, և Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչութեան պէտք է յղուին 1909 ապրիլ 1/14էն առաջ, կնքուած պահարանով, որուն վրայ նշանակուած ըլլալու է հայթայթուելիք ապրանքին տեսակը։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

25/10 Մարտ 1909 13—8

ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

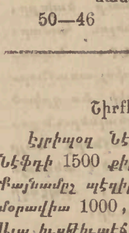

Կովկասի հանքային ջուրերը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Լասէնթուքի թիւ 20» անունով։

ՆԱՐԶԱՆԸ այնպիսի հանքային մն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Միզանցքի քրոնիկ հիւանդութեանց և աւազախտի և ուրիշ հիւանդութեանց դէմ ազդեցիկ է։ Ախորժակ ալ կը գրգռէ։ «Լասէնթուքի թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Ստամոքսին թթուութիւնը կը չեզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԼՍՍԷՆԹՈՒՐԻ թիւ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Գլխաւոր մթերանոցը և գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եոլու փողոց, թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յաճախորդին՝ «Թի էքզոսմիք Քօ-Օպէրաթիվ Սօսայթի Լիմիթիտ»քով, բոլոր դեղատները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները և այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշէլէնի ջուր, կառավարական քօնթրոլի տակ։

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Ցուճասլանի համար։

50—46 ԲՕԼ. Է. ՇԵԼԱՄՈՆՕՅ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլիմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն ան՝ոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ Ց.Լ. ՕԳՏԱԿԱՐ

50—29

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ ՊՈՆԴԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

11,000,000 օսմ. ոսկի կամ 250,000,000 Ֆրանսիֆ դրամագլուխով

ԿԵՆՏՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Զալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ՏԵՍՈՒՉԻՆԵՐԸ՝ Ամբողջ Եւրոպան համարեալ թ. 847

ԴԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ԲԱՐԻՅԻ ՄԷՋ ՄԱՍՆԱՃԱՅԴԵՐ

Աստանա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալեպ, Ադեքսանդրիա, Էսքիշէհիր, Էնկիւրի, Պազարճա, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Դամասկոս, Գոմալար, Տէյր Ազաճ, Էսկիշէհիր, Սրուսաղէմ, Գոմանկոս, Գոնիա, Համանտա, Լիմասոլ, Գոհէրի, Մէրսին, Միտիլլի, Մանիսաթը, Նիքսարտ, Ուշակ, Բոր-Սարա, Սկլանիկ, Սամսոն, Սիվաս, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Սկեւռա։

Բոլոր տեսակ պարտատոմսեր կամ ընթացիկ հաշիւներ (գրանցագրեր) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխառկագիրներ (բոլիցա) պահուստ տանելով։

Փոխառկագիրներ կը դեղէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխառկագիրներ, վճարներ, վարկագիրներ ու հեռագրական դրամներ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուղթերու եւ արտասահման մէջ կատարուելիք գործերու փոխառկագիրներ կը դանձէ, տեսակաւորական հրամաններ կը գործադրէ, դանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ատենադպիր կ'ընդունուի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Զէյթունա արկղամատերքը մէջ կատարուած մասնաւորապէս շինուած նեւրէնեան մէջ (պէրճանով եւ մի քանիսներ ամրացուած), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիրը մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վերոհիշեալ թեանց մէջ եղած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պատասխանատու կ'դանէ, առանց միջնորդի, ատենադպրած արժեթուղթերուն կտրոնները, ն. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ դանելի կտրոններուն համար չոփաւոր միջնորդի մը կ'առնուի եւ օրէնքի փոխանակագրին համաձայն։ Անոր տիրոջ հաշուոյն կ'ստացուի պայմանաժամի կամ դանձման օրէնքի փոխանակագիրով։

Ժամանակին դանձելու համար՝ ատենադպրած արժեթուղթերուն կտրոնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ատենադպիր արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն եւ Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գոհիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, Եւրոպն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պերլին, Պրիւքսէլ, Հռոմ, Վիէննա, Եւրոպն։ Ծանանեալ արժէքները ատենադպրութեան գրամագրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուոյն անցուած, կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յանձնարարները, որոնց արժեթուղթերը ի գործ դրուած են, կրնան իրենց ենդրանքին վրայ, դան ուած տեղերէն առնել կամ իրենց հաշիւին զրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ տարբերանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան արամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Բումելիի երկաթուղիի, Ոսպիտական Քրէտի Ֆոնտիէի Ճանապարհի տոմս։ Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, Եւրոպի բամբասանքի զինքը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանցում, կտրոններու նորացում, եւն., մասնաւոր տոմարի մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաշուենթացով և չատ է փաստ պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամին առաջ կը դեղէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրոններ։ Իր տնտեսներուն մէջ գտնուած արժեթուղթերուն կտրոնները կը վճարէ, առանց միջնորդի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Փիւռ Նուտանգատին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրոնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հատուցած է Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանիմէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելի տալու եկած կտրուած, վիճակահանութեան մէջ։ Այս պարագան, ոչինչ վճարման զլխով։ Ապահովութեան տոմարը, որ փոխանակն է, կը հաղորդուի ուզողին։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդրոն. գրասենեակը, Դալաթիա, Նալլը խան, Հէզարֆէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Գալաթիա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Գոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շեյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէճ Գարու թիւ 10.
Գոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզիրէֆիլէր փողոց.
Գոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իրմիր փողոց.
Գաղրիւղ, Ալէքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գաղրիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճամբէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճամբէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Ռէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիպէս, Չիրաբանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Թիչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

Cie RUSSIE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇՈՒՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթական երթեւեկութիւններ

Մարտ

Դշ. 25/7 Խնէպոլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 25/7 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Նշ. 26/8 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Նշ. 26/8 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 27/9 Սկվաստօբոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 28/10 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 28/10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա. ժամը 4ին։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Սրբուեկութիւն կառախումբերու 1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրեն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Գառ. 228 Խառն Առ.		ԴԱՐՁ Գառ. 224 Խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
10 20	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմն. 1 32
11 02	» Կէօքսէ Քըրըք	մկն. 12 52
12 —	» Մսպոնեք Բունար	» 12 10
12 59	» Աւլուճնա	» 11 12
1 41	» Զէքիւրլէր	» 10 23
2 40	» Տէօյէր	» 9 35
3 09	» Իհսանիյէ	» 8 50
3 34	» Համամ	» 8 24
3 44	» Կապլիկէօլ համամ	» 8 14
4 11	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 7 43
4 31	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 7 23
5 11	» Գէօյիւք Զօպանլար	» 6 50
6 06	» Զայ	» 6 03
6 51	» Իսհակլու	» 5 10
7 15	» Նասրէտտին	» 4 45
7 46	» Աֆ. Չէֆիր	» 4 23
8 18	» Աղարի քէօյ	» 3 43
9 —	» Զավալլը քէօյ	» 3 05
9 38	» Իլգին	» 2 33
10 25	» Գասրն-Խանը	» 1 39
11 20	» Մէրաշ-Իսկի	» 12 57
11 52	» Մէլլան	» 12 17
12 52	» Բունար-Պաշը	» 11 12
1 30	ժմն. Գոնիա	մկն. 10 30
Իրկն.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԷԿԻՐԻ

ԵՐԹ Մտրբ. 122 Առտ. Առ.		ԴԱՐՁ Գառ. 131 Խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 10 —
1 44	» Աֆ. Բունար	մկն. 9 18
1 24	» Ալբիւ Քէօյ	» 8 46
2 4	» Պէյլիք Ախուր	» 7 58
3 9	» Սարիքէօյ	» 7 1
4 58	» Գիւէր	» 6 4
4 35	» Սապիւէր	» 5 27
5 9	» Գէնիք Քէօփրիւ	» 5 —
6 3	» Բօլաթլը	» 4 16
7 21	» Մալի Քէօյ	» 2 49
8 15	» Սէնճան Քէօյ	» 1 47
9 —	ժմն. Էնկիւրիւ	մկն. 1 —
Իրկն.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Գառ. 424 Խառն Իրկ.		ԴԱՐՁ Գառ. 421 Խառն Առ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
7 17	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 22
7 35	ժմն. Ատա-Բազար	մկն. 5 40

ԱՂԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕՔԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կայարան	Գառ. 322 Խառ. Առ. Ժ. Վ.	Գառ. 324 Խառ. Իրկ. Ժ. Վ.
Աֆեոնտ մկն.	1 05	11 15
Քէօթահիա ժմն.	1 25	11 35
ԴԱՐՁ Կայարան	Գառ. 321 Խառ. Առ. Ժ. Վ.	Գառ. 323 Խառ. Իրկ. Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	12 10	10 55
Աֆեոնտ ժմն.	12 30	10 35

WILSON LINE
HULL CONSPLE - NOVOROSSISK - ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ

ԱՐԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՐ

ԸՆԴՄԷՋ Հալիֆ, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ալբիոն	1090	Տիրոն	[illegible]	Գիրասունտ	[illegible]	Մարմարիս	[illegible]	Մարսել	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրէյ Տ	[illegible]	Համբուրգ	938	Լիվերպուլ	[illegible]	Զագրեպ	[illegible]	Զէրբի	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Անգլիա	1641	Քարդիֆ	[illegible]	Գրիմսբի	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Բիլբաո	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գլասգոյ	[illegible]	Գրանթ	[illegible]	Հարտլփուլ	[illegible]	Գոդոֆրէյ	[illegible]	Գլոր	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ռոստոկ	1522	Տիրոան	506	Բարդ	[illegible]	Մարսիլիա	[illegible]	Բարսա	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրանտոն	[illegible]	Էոսթ	2684	Բոստոն	[illegible]	Ֆրանսա	[illegible]	Բուլոնիա	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրիմսբի	[illegible]	Լեւանդասար	1330	Գրանդ	[illegible]	Ֆրանսա	[illegible]	Բուլոնիա	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	1241	Գրիմսբի	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	Գրիմսբի	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	Գրանդ	[illegible]	Գրանդ